

3222





# సమీక్ష



భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక  
సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 9

రాజనామోద్రవరము 1-8-1986

సంచికలు 18, 19

## —\* ఈ సంచికలో \*—

- |   |      |    |
|---|------|----|
| 1) ఆధునిక స్వర్ణ చిహ్నము - సరికొత్త కుసుమచిహ్నము.       | పేజీ | 1  |
| 2) ముఖ్యస్వామి దీక్షాపాదుల కీర్తనలు - సరికొత్త చిహ్నము. |      | 2  |
| 3) తెలుగువారి భావాల గాఢాంధ్ర చేతన.                      |      | 4  |
| 4) గుండ్లకమ్మ చెప్పిన కథ - సరికొత్త.                    |      | 7  |
| 5) తెలుగు దీక్షాపాదులు - సాంస్కృతిక చిహ్నములు.          |      | 11 |
| 6) గ్రంథ సమీక్ష -                                       |      | 13 |
| క్రొంతి నైజయ్య.   |      | 15 |
| 7) విజయవాడ - సరికొత్త.                                  |      | 15 |
| 8) వేమన భాస్కర శతకాలు.                                  |      | 16 |

రాబోవు సంచికలో తిక్కన భారతి - ఛందస్సంవాదము, బాసిరాజు సాహితీ సాహిత్యరము, భారతీయ చిత్ర కళాబ్రహ్మ రవివర్మ, మహాభారతము - సేవక వ్యవస్థ మొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

చందా : సంవత్సరమునకు రు. 12-00.

విడిప్రతి 60 పై.

అర్థసంవత్సరమునకు రు. 6-50.





# ★ స మా లో చ న ★

\* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక \*

సంపాదకుడు : విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

## ఆధునిక ద్వ్య రికా వ్య ము - ఏకవీర కుమారీ య ము

- శ్రీ ముగ్ధాండ ఈశ్వరచరణ్. ఎం. ఏ.

పద్యాలు వ్రాయడం చేత కాక, తెలుగు సాహిత్యం పద్యకావ్య విభాగ లిచ్చింది దని చెప్పుకొంటున్న రోజులలో గెండ్లకొండ పద్యాలలో కావ్యం వాని ప్రకటించడం ఎవరెక్కు శిఖరాన్ని అధి గోహించినంత ఘనకార్యంగా చెప్పు కోవడంలో తప్పేమీ లేదు. అలాంటి సాహసానికి ఉద్యమించి అవశీలగా నిర్వహించారు బ్ర. శ్రీ. గౌరీభట్ల రామకృష్ణ శాస్త్రి.

1917 లో 'కాశ్యపు ఆశ్వయుజం' మొదటజిల్లా సిగ్నిఫెట తాలూకా వేంకట రావుపేటలో జన్మించారు శ్రీ కాశ్యపు, గారు. వైదికధర్మము, వేదవిద్య ఆయనకు లభించిన వారసత్వపు ఆస్తి. తండ్రి బ్ర. శ్రీ నారాయణశాస్త్రిగారు సంస్కృతాంధ్రాలలో అకుకవనం చెప్పగలదిట్ట. ఆయనే కుమారుడికి సాహిత్యాభిరుచి కల్పించి, అకుకవనంలో, అప్రావధాన కళలో, ప్రశంస కల్పించిన తొలి గురువు. ఆపై విద్యాగురువులు బ్ర. శ్రీ. తూములూరి శివరామకృష్ణ శాస్త్రిగారు. శ్లేషయమక కవిచక్రవర్తి బ్ర. శ్రీ. కుమారుపల్లి యామవరం రామశాస్త్రి కవిత్వపు మెలకువలను శతావధాని బ్ర. శ్రీ. విఠల చంద్రమూర్తిశాస్త్రి శ్రీవిద్యను అనుగ్రహించారు. ముఖ్యంగా శ్రీ వాద్దేవి తన శ్లేష విన్యాసంతో స్వయంగా ఆయనకు వశమైంది.

ఏకకాలంలో సంస్కృతాంధ్రాలలో అప్రావధానాలు నల్లేరుపై బండినడకలా సాగించి పండిత ప్రశంసలు, స్మృతాలు విడివిగా పొందారు శ్రీ గౌరీభట్ల రామకృష్ణశాస్త్రి.

'ఏకవీరకుమారీయం' కన్నా ముందు ఆయన సంస్కృతంలో శ్రీ గోపకాల మానసిక వూజు, తెలుగులో శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ స్తవం వ్రాశారు. సాహితీవేత్తలను, రసజ్ఞులను అలరించిన తొలిప్రబంధం 'ఏకవీర కుమారీయం'!

ఏకవీరుడు శ్రీ లక్ష్మీనారాయణుల పుత్రుడు. కుమారుడు శ్రీ శివపార్వతుల మద్దుబిడ్డ.

ఒకప్పుడు శ్రీ లక్ష్మీనారాయణులు కైకుంఠంలో దర్బారు తీర్చారు. ఆ సమయంలో వారిని సేవించడం కోసం నూగూడి పుత్రుడు రేవంతుడు ఉచ్చైశ్రవాన్ని ఎక్కివచ్చాడు. తన తోబుట్టువును చూచి ఆనందంతో మైమరచింది లక్ష్మీదేవి. ఆమె రేవంతుడిని చూస్తున్న దనుకొని శ్రీ మహావిష్ణువు 'అతడెవ?' రని ప్రశ్నించాడు. ఒకటికి నాలుగుసార్లు రడిగిసా తన్మయావస్థలో ఉన్న లక్ష్మీదేవి వినిపించుకోలేదు. అందుకు విష్ణుమూర్తి కోపించి 'గుర్రాన్ని చూస్తూ నన్ను మరచావు కాబట్టి గుర్రానివై పుట్టు' మని లక్ష్మీదేవిని శపించాడు. ఆమె తమసాయమనా నదుల మధ్య పూలవనంలో

బాడబమై పుట్టి తన దుఃఖము తొలగించి కాపాడుమని సోదరుడు, సర్వమంగళకరుడు నైన శ్రీ శివుని ప్రార్థించింది.

ఆసమయంలో కాలకేసువు అనే రాక్షసుడు వరబల గర్వితుడై మూడుశోకాలను ముప్పతిప్పలు పెట్టడం ప్రారంభించాడు. వాడికి విష్ణుకుమారుని చేత మాత్రమే మరణము దని తెలుసుకున్న శివుడు బాడబమైన లక్ష్మీదేవిని పరిగ్రహింపుమని :ష్ణువు నాడేశించాడు.

విష్ణుమూర్తి తాను కూడా బాడబమై లక్ష్మీని పెండ్లి చేసుకున్నాడు. వారి పుట్టిన ఏకవీరుడు తుర్వసు డనే రాక్షాచేతి పెంచబడి దానవసంహారం చేశాడు. ఇదీ - ఏకవీరుడికథ.

కుమారసంభవ కథ జగత్ప్రఖ్యాతమైంది. ఈ గెండు కథలను కవి సంధానించిన తీరు, కథాగతమైన మార్మికత, ప్రతీకాత్మకమైన హిందూదాంపత్య దైవ్యం మొదలైన అంశాలను తమ 'ముందుమాట'లో చక్కగా విరించారు. డా. జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యగారు.

ప్రబంధానికి కావలసిన పుర, ఋతు, వన, శైల, నదీ, వివాహ, పుత్రోత్సవాది వర్ణనలన్నీ ఇందులో ఉన్నాయి. ఒకవంతు అతిలాఘవంగా శ్లేషను సాధిస్తూ మరొకవంతు రమణీయంగా వర్ణనలను కథను కొనసాగించి తమ ప్రబంధాన్ని

ప్రాచీన ద్వ్యర్థికావ్యాస సరసన నిలిచి యున్న శ్రీ రామకృష్ణకావ్యము. ఆయన నిర్వహించిన శ్రేష్ఠ చాలా కొద్దిపాటి ఆవధానతో అవగతం అయ్యేలా నూటిగా తేటగా ఉన్నది. కొన్ని సందర్భాలను ఉటంకిస్తూ ఇందులోని సంఖ్యలు పద్య సంఖ్యలు. మొదటి అంకం ఏకవీరుని కథకు రెండవది కుమార సంభవ కథకు సంబంధించినది.

1. అహీనోద్ధాతాభరణము (1)

అహీన + ఉద్ధాతాభరణము = (1)

కాస్తుభహరణం దాల్చినవాడు = విష్ణువు.

(2) అహీన + ఉద్ధాతాభరణము =

సన్నహాసములు దాల్చినవాడు = శివుడు.

సంపన్న గాఢ్య రహస్యాయి = (1)

సం + పన్న గాఢ్య = దరిజేరినపాముపై

పక్వశించినవాడు.

(2) సంపత్ + నగాఢ్య = సంపన్న

మైన వెండి కొండపై ఉన్నవాడు.

2. పర మహిమాలయము (2) = (1)

శ్రేష్ఠమైన మహిమకు నెలవు.

(2) పరమ + హిమాలయము

సుమనోవనీ ధరాభరణము : (1)

పుష్ప వాటికలచే అలంకారప్రాయమైనది.

(2) సుమనః = మంచిమనసుగల

వనీధరాభరణము = హిమవంతుడు.

3 సరసుల్ (3) = (1) సరస్సులు;

(2) రసజ్ఞులు.

4. ఇట్లుదార (6) = (1) ఇట్లు +

ఉదార (2) ఇట్లు + దార.

5. ఇమ్మహిలసద్విజ (7) = (1) ఇమ్మ

హిన్ + లసత్ + ద్విజ = (పతులు.)

2. ఈ + మహిల + సద్విజ

6. సుప్రభావసతి (7) = (1)

సుప్రభా + వసతి (2) సుప్రభావ + సతి.

7. శ్రీ సుభవనాంతరము (36) = (1)

శ్రీ కు + భవనాంతరము (2) శ్రీ +

కుభ + వనాంతరము.

ఒక పద్యం చిత్తగించండి :

## ముత్తుస్వామి దీక్షితుల కీర్తనలో రాగముద్ర

- శ్రీ పోతపెద్ది రాధాకృష్ణమూర్తి, ఎం.ఏ., ఎం.ఫిల్.

ప్రాచీనకాలంనుండి భారతదేశంలో రెండు సంగీత సంప్రదాయాలు ప్రచారంలో వున్నాయి. కర్ణాటక సంగీతం, హిందూస్థానీ సంగీతం. మొదటిది వారిద ప్రోక్తమైనది. ఇది దక్షిణ భారతదేశంలో ప్రచారంలో వున్నది. రెండవది హనుమత్ ప్రోక్తమైనది. ఇది ఉత్తర భారతదేశంలో ప్రచారంలో వున్నది.

‘అలపున్నాగమ్మలతో నెలబ్రాయముమీఱకార! యిచ్చో నెలతల్ వలచియు వచ్చి యలముకొని కలకాలమ్మలరు సుమముఖవికాసమ్మల్!’ ఏకవీరుని కథాసందర్భంలో యమునా తీరవనము, కుమారసంభవంలో హిమాలయము ఇందులో వర్ణితాలు.

పున్నాగములు = పొగడ చెట్లు; పురుష శ్రేష్ఠులు ఇచ్చో నెలతలు = లలిలు; నెలతలు. అలరు సుమముఖ = అలరున్ + సుమముఖ; అలరుసుమ + ముఖ మరో పర్యం:

‘అమ్మక చెల్లి! ఈ ప్రవిమ లాశయు వక్త్రవికాసరాశి క బ్రమ్మలు సాటివచ్చు నిక బంకము గల్గిన వారిగర్భ వా సమ్మన బుట్టకున్న. మరి జందురుడేనియు సాటివచ్చు బాల్యమ్యున సంభవించిన క

శంకము నేటికి మార్పుకొన్నచో.’ 67 78 పద్యాలుగల ఈ ఏకాశ్వాస ప్రబంధంలో ప్రతిపద్యం ఇలాగే రమణీయంగా, కమనీయంగా ఉంది.

ఇది కావ్యవిమర్శ కాదు. పరిచయం మాత్రమే! ఈరోజుల్లో ఇలాంటి కావ్యాలను వ్రాయగల సమర్థులున్నారని రుచి చూపడమే వ్యాసకర్త ఉద్దేశం!

....

కర్ణాటక సంగీతాన్ని దీప్తిమంతాన్ని చేసిన వాగ్గేయకారులలో ప్రధానులు ముగ్గురు. శ్యామకావ్య (కీ. శ. 1762-1827), త్యాగరాజు (1767-1847), ముత్తుస్వామిదీక్షితులు. (1776-1835), వీరికి కర్ణాటక సంగీతరత్నత్రయ మని వ్యవహారం.

ప్రతివాగ్గేయకారుడు తాను రచించిన కీర్తనలో తన పేరును గాని, తన యిష్టదైవం పేరును గాని, శేదా మట్టిక పదాన్ని గాని నియతంగా ప్రయోగిస్తూ ఉంటాడు. ఆ పదాన్ని వినగానే ఇది ఫలాన వారి రచన అని మనకు తెలిసిపోతుంది. వాగ్గేయకారులు తమ కీర్తనలలో ప్రయోగించే ఈ పదాన్ని ముద్ర అంటారు. త్యాగరాజు తన కీర్తనలలో త్యాగరాజు పదాన్ని, మైసూరు వాసుదేవాచారి వాసదేవపదాన్ని, పట్నం సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారి వేంకటేశ పదాన్ని, పురందరదాస పురందర విఠలపదాన్ని, క్షేత్రయ్య మువగోపాలపదాన్ని, సారంగపాణి వేణుగపాణి పదాన్ని, శ్యామకావ్య శ్యామకృష్ణ పదాన్ని, ముత్తుస్వామి దీక్షితుల తన యిష్టదైవమైన కుమారస్వామి పర్యాకు వాచకమైన గురుగుహ పదాన్ని ముద్రగా ప్రయోగించారు. ఐతే, దీక్షితులు ఆ పదాన్ని ప్రయోగిస్తూనే, కొన్ని కీర్తనలలో అదనంగా రాగముద్ర గూడ ప్రయోగించాడు.

ఒక కృతి యే రాగంలో నిబంధించబడుతుందో, ఆ రాగం పేరు వాక్యతర పేర్కొన్నట్లయితే, దాన్ని రాగము అంటారు.

దీక్షితుల రీతిరాగముద్రను రెండు మూల విధాలుగా ప్రయోగించాడు. కొన్ని కీర్తనలలో రాగం పేరును రాగం పేరుగా ప్రయోగించాడు.



‘రామచంద్ర భక్తం భజమానస’  
అనే హేజ్జరాగ కీర్తనలో  
‘అమీకృత దివాకరం -

గేయ హేజ్జరాగ కీర్తికరం  
అన్నాడు. క్కడ దీక్షితులు హనుమం  
తుడ్డి హేజ్జరాగ ప్రియునిగా అభి  
వర్ణించాడు.

కొన్ని కీర్తనలలో రాగనామానికున్న  
అర్థాన్ని ఆ భగవంతుడికి విశేషంగా  
ప్రయోగించాడు. తిరువాయ్మోళి కమలాం  
బికను గురించి వ్రాసిన ‘కమలాంబాం  
భజ రే మానస’ అనే కల్యాణి రాగ కీర్త  
నలో అమృతాని.

నిర్వాణ నిజగుణ ప్రదాయినీ -

నిత్య కల్యాణం కార్యాయినీ  
అని స్తుతించాడు. కమలాంబిక తన భక్తు  
లకు నిత్యకల్యాణాలను - శుభాలను -  
అనుగ్రహిస్తుందని తాత్పర్యం. ఈ కీర్త  
నలో కల్యాణి రాగనామం కమలాంబకు  
విశేషణంగా ప్రయోగించ బడ్డది.

కొన్ని కీర్తనలలో రాగనామాన్ని  
దానికి పూర్వమున్న పదంతోనో, పరమం  
దున్న పదంతోనో; రెండింటినోనో  
సంధించి, అపదానికున్న అసలు అర్థం  
మాటిపోయి, నూతనార్థం సుఖించే  
విధంగా ప్రయోగించాడు దీక్షితులు. ఇది  
చాలా అపూర్వమైన విషయం (ఈవిధం  
గా రాగముద్రను ప్రయోగించే ఉప్పుడు ఆ  
రాగనామ స్వరూపంలో కొద్దిపాటి  
మార్పు వస్తుంది. ఇది పెద్దగా పట్టించు  
కొనదగిన విషయ మేమీ కాదు.) ఇటు  
వంటి రాగముద్రా ప్రయోగాలు దీక్షితుల  
వారి కీర్తనలలో అనేక మున్నాయి.  
వానిలో కొన్నింటిని ఈ వ్యాసంలో  
ప్రస్తావిస్తాను.

‘శ్రీసరస్వతీ నమోస్తుతే’ అనే కీర్తన  
ఆరభిరాగంలో వ్రాయబడ్డది. ఈ కీర్త  
నలో దీక్షితులు సరస్వతీ దేవిని స్తుతిస్తూ  
సంసార భీత్య పహే  
సకల ముక్తాక్షర సహే

అన్నాడు. సరస్వతీదేవి మానవులకు  
సంసారభీతిని ఛాగొట్టేదని భావం.  
సంసారభీతి అనే పదంలో ఆరభి రాగ  
నామం వున్నది.

2. ‘మా మన మీనాక్షి’ అనే కృతి థాళి  
వరాళి రాగంలో నిబంధించ బడ్డది.  
అందులో

మా మన మీనాక్షి రాజమాతంగి  
మాణిక్య వల్లీపాణి మధురవాణి -  
వరాళి వేణి

అనేది పల్లవి. మీనాక్షి పర - అలివేణి.  
శ్రేష్ఠమైన తుమ్మెదలవంటి శేషపాళం  
లదని తాత్పర్యం. వరాళి పదాన్ని  
రెండు పదాలుగా విభక్తంచేసి, దీక్షితులు  
ఈ చమత్కారాన్ని సాధించాడు.

3. వీణా భేరీ వేణు వాద్యాది వినోదినీ  
మోదినీ రక్ష మాం

అనే పల్లవిలో దీక్షితు లొక అభేరి రాగ  
కీర్తన వ్రాశాడు. అమ్మవారు వీణ భేరి  
వేణువు మొదలైన వాద్యాల సంగీతం  
వలన ఆనందాన్ని పొందేది. వీణా భేరి  
వేణు అనే ఈ సమాసంలో అభేరి రాగ  
నామం స్ఫురస్తున్నది.

4. రామకలి రాగంలోని ఒక కీర్తనకు  
పల్లవి ఈ విధంగా వున్నది.

రామరామ కలికలుష విరామ -  
ధరాభృల్లలామ.

దీక్షితులు రామకలిలో రామ పదాన్ని  
రామ అనే మఱొక పదంతోనూ, కలి  
పదాన్ని కలుష పదంతోనూ కలిపాడు.  
అప్పుడు రామరామ అనేది సంబోధన  
గాను, కలుషవిరామ అనేది రాము  
డికి విశేషణంగాను కీర్తనలు చక్కగా  
అమరినై.

5. పరిమళ రంగనాథంభజేహం వీరనుతం  
పరి పాలిత భక్త పుండరీక వల్లీనాథం  
అనేది హంవీరు రాగ కీర్తనకు పల్లవి.  
హంవీరు రాగనామం భజేహం  
వీరనుతం అనే రెండు పద్యాల మధ్య  
ఒదిగి నిలిచింది.

6. ‘బృహదీశకటాక్షేణ ప్రాణినోజీవంతి’  
ఇది జీవంతిక రాగంలో రచించబడిన  
ఒక కీర్తనకు పల్లవి. బృహదీశ్వరస్వామి  
కటాక్షం వలన సమస్త ప్రాణిజోటి జీవి  
స్తున్న దని భావం. జీవ ధాతువుకు అట్  
ప్రథమపురుష బహువచన రూపంజీవంతి  
ఈ రాగనామాన్ని వ్యాకరణ శాస్త్ర  
బద్ధం చేసి, రాగముద్రగా ప్రయోగిం  
చాడు దీక్షితులు.

7. తంజావూరు బృహన్నాయకిని  
స్తుతిస్తూ దీక్షితులు రవిక్రియా రాగంలో  
‘హిమగిరి కుమారి’ అనే కృతి వ్రాశాడు.

విమల హృదయ కమల వికాసకరి

ఋధు వహ్ని రవి క్రియాశక్తి కరి

అనేది ఆ కీర్తనలో చరణం. పార్వతీదేవి  
చంద్రాన్ని సూర్యులకు శక్తిని ప్రసాదించేది,  
వారి విధి నిర్వహణకు మూలశక్తి  
అని భావం. రవిక్రియ రాగనామానికి  
ఆద్యంతాలలో ఇతర పదాలను కలపటం  
వలన ఈ రాగముద్రలో ఈ వైచిత్ర్య  
సాధ్యమైంది.

8. సౌరసేనేశం వల్లీశం -

సుబ్రహ్మణ్యం భజేహం.

ఇది సౌరసేన రాగకీర్తనకు పల్లవి. మఠ  
సేన శబ్దానికి వృద్ధిరూపం సౌరసేన.  
దానికి ఈకుడు - అధపతి-కుమారస్వామి.  
సౌరసేన రాగనామానికి ఈ శబ్దాన్ని  
సంధించి ఈ రాగముద్రను ప్రయోగిం  
చాడు దీక్షితులు.

9. దీక్షితులు బృహన్నాయకిని గురించే  
కుంభినీ రాగంలో మఱొక కీర్తన  
వ్రాశాడు. దానిపల్లవి:

సచ్చిదానందమయ విజృంభిణీం -

స్మరామ్యహం స్తన కనక కుంభినీం  
ఇందులో కుంభపదం బృహన్నాయకి  
వక్షోజాల కుపమానంగా ప్రయోగించ  
బడ్డది.

10. దీక్షితులు కాంచీపురాది పంచక్షే  
త్రాలలో నెల కొని వున్న పృథివ్యాది  
పంచభూతమయ లింగాలను గురించి

## తెలుగువారు తిథుల నారాధించేతీరు

- శ్రీ పదాల రామకృష్ణారెడ్డి, ఎం. ఏ.

అదినుండి తెలుగువారు తిథి వార నక్షత్రాల పడికట్లతోనే ముఖ్య కార్యక్రమాల కుపక్రమించడం కద్దు. అందులోనూ తిథికి ప్రాముఖ్యం మరి ఎక్కువ. జానపదులు ఈతిథులకు కొన్నివిధులను నిబంధించి ఒక్కొక్కటి సంతకరంగా ఒకటిరెండు రోజులలో ప్రత్యేకత సృష్టించి విశిష్టనామాలతో వానిని సుప్రతిష్ఠితం గావించిరి. వీని లేదీలు పంచాంగంలో తెలుగువారి నడకల్నిబట్టి, గ్రహాల గమనాన్ని బట్టి నిర్దేశించబడతాయి.

ఉ గా ది

పల్లెలలో దీని వాడుక పేరు సంతకరరాది. చైత్రకుద్ధ పాడ్యమి నో జిది. వేపబిడు కీర్తనలు వ్రాశాడు. వాటిలో అరుణాచలంలోని తేజోలింగాన్ని ప్రస్తుతించిన 'అరుణాచలనాథం' అనే కీర్తన సారంగరాగంలో వున్నది.

అప్రాకృత తేజోమయ లింగం

ఆత్మద్భుత కర ధృతసారంగం

అనేది అందులోని చరణం పరిమేళ్యుడు సారంగాన్ని - లేడిని - చేతిలో ధరించి వుంటాడు. ఈ పురాణ సత్యాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని, దీక్షితులు సారంగశబ్దంతో రాగముద్రను ప్రయోగించాడు.

ఒక కీర్తన ఏరాగంలో రచించబడ్డదో, ఆరాగ నామాన్ని ఆ కీర్తనలో నూచించాలనే నియమ మేమీ లేదు. కాని, ముత్తుసాని దీక్షితులు ఆ రాగనామాన్ని కొన్ని కీర్తనలలో సందర్భోచితంగా ప్రయోగించి, తన కీర్తనల కొకవైపునాన్ని సమకూర్చాడు. దీక్షితుల వారికి కర్ణాటక సంగీత ప్రపంచంలో వున్న ప్రఖ్యాతికి కారణాలైన అనేక విషయాలలో ఈ రాగముద్ర గూడా ఒకటి.

పువ్వు పచ్చడి ప్రత్యేకత. ఉదయం అందరూ తలంటుకొని, కొత్తబట్టలు కట్టుకొని, పరగడుపున వేపపువ్వు పచ్చడి తింటే గాని ఏమీలేనరు. వేపపువ్వు, కొత్తబెల్లం, చింతపండు, అరటిపండు, శనగపప్పు, కొబ్బరిముక్కలు ఈపచ్చడిలో కలిపేపదార్థాలు. ఇది తియ్య తియ్యగా, పుల్లపుల్లగా, చేదుచేదుగా, వగలు వగరుగా బలేరుచిగా వుంటుంది. (చెయ్యడం చేత కాకపోతే చేదుగా కూడా ఉంటుందనుకోండి).

ఈవేపపువ్వు పచ్చడి కడుపులోని నులిపురుగున్న చంపుతుంది. (అంటే యిందులో ఒక ఆరోగ్య మూత్రం యిమిడిఉందన్నమాట.) ఈరోజు ఎలా గడిసిలే సంతకరమంతా అలానే నడుస్తుందని జానపదుల నమ్మకం

మధ్యాహ్నం గ్రామచావడేనద్ద గాని, దేవుడిగుడిలోగాని పురోహితునిపంచాంగ పఠనం ఉంటుంది. ఆ సంతకర మంత్రటిలో గ్రహాధిక్యములూ, తత్ఫలితాలూ, అతిగృష్టి, అనావృష్టి, పంటలదిగుబడి, దేశకాలపరిస్థితులు వగైరా పంచాంగంలో వ్రాయబడ్డవి చదివి వివరిస్తాడు. తారాబలం చదువుతుంటే తత్సంబంధిత నక్షత్రాలవారు ఆ సంతకరంలో తమజీవితపు హెచ్చుతగ్గుల్ని అంచనా వేసుకుంటారు. అందరూ అడిగి తెలుసుకునేవి ముఖ్యంగా మూడు. ఆదాయ వ్యయాలూ, రాజపూజ తావమానాలూ, తమనక్షత్రానికి చెప్పుబడ్డ సున్నలూను, ఈ సున్నలనిబట్టే వారి ఆరోగ్యస్థితిగతుల మంపు జరుగుతుంది. దీనినే పండితులు 'కందాయ ఫలమ్' అంటారు. ప్రతితారకూ దానిస్థితినిబట్టి సున్ననుండి విడుదలవుతారాకల అంకెలలో ఏవో మూడు అంకెలు వరుసగా వ్రాయ

బడతాయి. ఫలితాలు ఈసున్నలస్థానాన్ని బట్టి చెబుతారు.

అదికూ న్యే మహావ్యాధి:

మధ్యకూ న్యే మహావృథా

అత్యకూ న్యే ఫలం స్వల్పం

అకూ న్యే నిష్ఫలం భవేత్

ఇవన్న తెలుసుకుని పురోహితునికి సంభావన లిచ్చి సత్కరిస్తారు.

య మ ద్వి తీ య

ఇక విదియ దగ్గరకొస్తే కార్తీకకుద్ధ విదియను యమద్వితీయ అంటారు. ఈరోజు గ్రాహ్యణకుటుంబంలో కొందరుభక్తితో యముని పూజించి భగవీశ స్తుభాజనం చేస్తారు (సోదరిచేతి భోజనం) దీక్షియువుకోసం ఈరోజు ప్రీతృష్ణుడు సుగ్రద్ద చేతిభోజనం చేశాడట.

అట్లెన్ని

తదియవ ప్రాముఖ్యం రెండుసార్లు వస్తుంది. ఒకటి ఉండ్రాశ్మతద్ది. భాద్రపద బహుళ తదియ ఉండ్రాశ్మతద్ది. ఆస్వియుజ బహుళ తదియ అట్లతద్ది. ఇందులో అట్లతద్దిది అగ్రస్థానం. ఈరోజున వేకువజాముననే పిల్లలలేచి జట్లజ్జుగాకూడి 'అట్లతద్దోయ్ ఆరల్లోయ్ మొద్దపప్పోయ్, మూడల్లోయ్' అంటూ ఆరుస్తూ వీధులంట తిరుగుతూ ఉండర్లే మేలుకొలుపుతారు. ఇదిపూర్తిగాస్త్రీల సంబంధించినది. ఈతద్ది ఉపవాసం బతమాసాగా ఉంటుంది. కోడికూతలి లేచి వంటలుచేసికొని తెల్లవారకుండా భోజనం చేసేస్తారు. మర్మీరాత్రి చంగ్రుచూసిన తరువాతే భోజనం. అంటే పలంతా పచ్చిమంచిసీక్కుకూడా ముట్టరనమాట. ఏమీలేనరు. తింటే ముసలిమొదొస్తాడుట. దీనికొక కథ చెబుతామనలగ్గులు. ఒకప్పుడు బాపనాంకమ్మ రాచవారక్కమ్మ, కోమడగోక్కవయ్యావ్రతం పట్టేట. రాచవారక్క సుకుమారికావడంతో అగ్గి తార



గిజగిజలాడిపోతుంటే అన్నలు చంద్రుణ్ణి చూపింట్లు భ్రమింపజేస్తే ఆమె భోజనం చేసేసింది అసలుచం దుడుబాడవకముందే. ఆమెకు ముసలిమొగడొచ్చా డట. చంద్రునివంటి అందగాడు మొగుడు కావా లని క్లాంక్షతో చేసే వ్రత ఓది.

అట్ట తద్దినాడు నూతనవధువుచేత ముత్తయిదువులకు వాయిదా రిప్పిస్తారు. పదకొండు అట్టు, పసుపు, కుంకుమ, తొంబూలం, రవికలగుడ్డ వసువు చీరచెండాలో పెట్టిగాస్తుంటే ఘుద్దయిన తన మీస చెంగుపట్టి అందుకుంటుంది. ఆమె 'ముచ్చ నమ్మా వాయిదా' అంటే ఈమె 'పుచ్చు కన్నానమ్మా వాయిదా' అంటుంది.

ఉండ్రాళ్ళ తద్దినాడు ఉండ్రాస్సా. అట్టతద్దినాడు అట్టా వండి గారీదేవికి నైవేద్యం పెడతారు. ముంతెలికి మామిడాకు తోరంకట్టుకుని (కంకణం) తమల పాకుగూడ పసుపుముద్దతో గారీదేవిచేసి (సన్నికల్లులాగ) పత్రి, పూలుతెచ్చి వధువుచేత పూజచేయించి 'ఇరుగుపచ్చన. పొరుగుపచ్చన, మాయిల్లుపచ్చన' అని వ్రార్చివేయిస్తారు. (పండితులు 'సర్వ జనాః కుభి నో భవంతు అనే దానిభావమే యిది) సాయంత్రం ఆ పత్రి పూలూ, పసుపు కైరమ్మలకు ఎత్తివేసి 'పాండ్లొ కైరమ్మ నీలమ్మ కైరమ్మ' అంటూ దగ్గరలో మన్ననూతితోగాని, చెరువులోగాని, కలువలోగాని కలిపేస్తారు.

ఈతద్దెలకు చెట్లకు ఉయ్యాలలు వేసి ఎ.తో ఉత్సాహంగా ఊగుతారు పెద్ద వాళ్ళూకూడా వయస్సుభేదం మరచి.

#### వి నాయక చరిత్ర

'ఓ బొజ్జ గణపయ్య నీబంటు నేనయ్య ఉండ్రాళ్ళ మీదకు దండు కంపు'

భాద్రపద శుక్లచవితి వినాయక చవితి. ఈనాడు తెలుగుపల్లెలలో ప్రతియింటా ఆదామగా పిల్లా పాపా అందరూ ఉదయమే తలారాస్నానంచేసి నేరేడు, మారేడు, ఉత్తరేణి, జామి, అక్షత వగైరా రకరకావప్రి, కలువ, చెంగల్వ,

తామర, మందార, జాజి, గన్నేడు మొదలగు నానావిధ పరిమళ పుష్పములు పూజకై తేస్తారు. వినాయకుని మట్టిబొమ్మ చేసి, పీటమీద క్రొత్తగుడ్డపరిచి, దానిపై బియ్యంపోసి వినాయకుని నిల్పుతారు. పైన వెనురుబద్దలతో నలుచదరంగా పాలవెల్లికట్టి వేలాడదీసి దానికి మామిడాకులు మడిచితోడిగి కలువపూలూ, తామరపూలూ, మొక్కజొన్నపొత్తులూ, వెలక్కాకాలూ, బత్తాయికాలూ, మారేడుకాయలూ, జామికాయలూ క్రోడాకడతాగు. కుడుములు, ఉండ్రాస్సా. జిల్లేడుకాయలు వండినైవేద్యం పెడతారు. ఊరిపురోహితుడు వచ్చి గణపతిపూజ చేయించి చవితిచంద్రునికథ చెబుతాడు. ఆరోజుచంద్రుని చూడరాదట. చూసేందుకలల్ల శ్రీకృష్ణనందిటి వాడు కూడా ఎలా నీలాపంధలపాలయ్యేడో చెప్పి (శమంతికమణి కథ) ఉపసూహారంలో ఎవరైతే నేడు గణపతిని పూజించి కథ విని అక్షతలు వెల్లినవేసు కుంటారో వారు చంద్రునిచూసినా నీలాప నిందలు రావని ఫలశ్రుతి చెబుతాడు.

విద్యార్థులు గణపతి పీఠంమీద తమ పుస్తకాలించి పూజిస్తారు. విద్య, విజ్ఞానాని నిమ్మని కొడుకుంటూ. అలాగే అందరూ తమతమ వృత్తులకు వాడే పరికరాల్ని కూడా పూజిస్తారు. ముఖ్యంగా గైతులు తమగాదుల్లో వినాయకప్రతిమను పెట్టి పూజిస్తారు ధాన్యవృద్ధికోసం.

గ్రామాల్లో ఉత్సాహవంతులు విగాళాలు ప్రోగుచేసి ఒకచోట పందిరివేసి గణపతిని నిలిపి తొమ్మిదిరోజులు పూజలు సుగురుతూ ఉత్సవాలుచేస్తారు. ఆరోజుల్లో ప్రతిరోజూ ఒకనాటకమో, నృత్యమో, పురాణమో, హరికథో, బుర్రకథో ఏదో ఒకటి పెట్టేవారు. ఇలాగ వేలాది కళాకారులకు భిక్షు పెట్టేవాడు వినాయకుడు. (ఇప్పుడు 16 M. M. సినిమాలు వీని స్థానంలో వచ్చి కళాకారుల కడుపు కొట్టిన య్యునుకొంది.) ఆఖరురోజున మేళ

తాళాలతో గణపతిని ఊరంతా ఊరేగించి దగ్గరగల నదిలోనో, కాలువలోనో నిమజ్జనంచేసి, అమరుసటిరోజు వేదశాదలకు అన్నదానం చేసేవారు.

ఈ పూజకు వాడే ఆకులకూ, ఫలములకూ వైద్యరీత్యా మంచి ప్రామాఖ్యమొంది. మారేడుఫలము రసము (మాడిఫలరసాయనం) వైద్యహరి. నేరేడు ఆకులు ఎంజీలెట్టి కాలిబూడిద కాలిన బొబ్బలమీద రాస్తే యిట్టే మాడిపోతాయి. ఉత్తరేణి పుల్లనో పండ్లు తోముకుంటే దంత వ్యాధులు రావు.

#### నాగుల చరిత్ర

జానపదులు విశేష ప్రాముఖ్య మిచ్చే చవితి మరొకటుంది. అదే నాగులచవితి. ఇది దీపావళివెల్సిన నాలుగవరోజున వస్తుంది. ఈరోజు ఆదామగా బిడ్డలతో సహా అందరూ ఉదయమే స్నానంచేసి పామపుట్టలున్నచోటికి వెళ్లి, ఆ పుట్ట కలుగుల్లో పాలుపోసి, కొడిగుడ్లువేసి, బుర్రగుంజా, తేగముక్కలు, చలిమిడి, చిమ్మిలి నైవేద్యంపెట్టి పసుపు, కుంకుమ అక్షతలతో పూజిస్తారు.

'నిగుడిను నాగన్న దివ్యసుందరనాగ నాగా దిగరా నాయన్నా దిగరా' అటూ పాటలతో మంగళ హారతులిస్తారు. కొందరు పుట్టదగ్గర టపాకాయలు కూడా వేలుస్తారు. చెముడున్న వాళ్ళు మొక్కుకుని యీనాగపూజ చేస్తే చెముడుపోతుందట. ముఖ్యంగా గైతులూ కూలీలూ రాత్రింబవళ్లు పొలాల్లో తిరుగుతుంటారు గదా!

ఇలాపూజిస్తే అవి కనికరించి కరకవని నమ్మకం. నాగేంద్రుడు దేవుడుగా మనకు ఎన్నో జానపద కథలున్నాయి. ఈ భూభారాన్ని మోస్తూన్నది ఆదిశేషుడని, మహావిష్ణువ్రహస్సు నాగరాజు అని పురాణాలు చెబుతున్నాయి. చక్రరీత్యాచూస్తే ఆదిమమానవుడు నాగిబొముకు దేవతగా ఆరాధించినట్లు అనాటి

కలలపై వెక్కిరిస్తూ ఇల్లాలన్నారా తెలుస్తోంది.

కొందరు గొడ్డాళ్ళు పిల్లలకోసం ఈ రోజున నాగుల కోట లని ఒకరకం చీరలు ధరిస్తారు. కొందరు, నూరుబిందల నీళ్ళతో అభిషేకిస్తారు డ్రిట్టని. (పాము గానీ పైకొచ్చిందా అంతేసంగతు లను కోండి.)

ఇంతకీ వైద్యరీత్యా సర్వగరితం చాలా విలువైనది. ఒక్కోసారి పోతు ప్రాణాన్ని కూడా నిలబెడుతోంది. అందువల్ల నాగు బాముల్ని చంపవద్దని పరోక్షంగా చెప్పడమే యీనాగ పూజ. (అయినా యిప్పుడు పుట్టలు త్రవ్వి పట్టుకుమరీ చంపేస్తున్నారనుకోండి వీని తోళ్ళకు విజ్ఞానాల్లో మంచి గిరాకీ ఉండడంవల్ల ధనాశతో.)

### ఋషి పంచమి

వినాయక చవితి మరుసటిరోజుపంచమి ఋషిపంచమి. పల్లెలలో స్త్రీలు ఈ రోజు నోములు పడతారు. నోములు తీర్చుకుంటారు. పేరంటం, పొర్రాణి యిందు ప్రత్యేకతలు. బ్రాహ్మణ వైశ్య కుటుంబాలలో, సప్తఋషులను శ్రతములో చెప్పిన విధముగా పూజించి ఉద్యాపనము చేస్తారు. కొన్ని నెలల ముందుగ నే యా శ్రతమును సంకల్పిస్తారు. సప్తఋషులకు ఉవ్వమైన ఫల పుష్ప కాకములతో నైవేద్యం పెడతారు.

### సుబ్బారాయుడు షష్ఠి

సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుని జానపదులు సుబ్బారాయుడు అని పిలుస్తారు. ఇది కూడా నాగపూజే. కాని యిది ఆలయంలో ప్రతి మను పూజించడం. సాధారణంగా ప్రతి మూడు నాలుగు గ్రామాలకు ఈ గుడి ఉంటుంది. ఈ రోజు ఉదయం స్నానాలు చేసి ఆవూరి జనం, పొరుగుూరి జనాలు కూడా వచ్చి, గుడిబయట అమ్మేపూవులు, పడగలు (వెండివి) కొని, అరటిపళ్ళు

వానితోపాటు దక్షిణగా డబ్బులు స్వామి పళ్ళెంలా వేసి నమస్కరించి పూజారితే శతగోపం తలమీద పెట్టించుకుని ప్రసాదం తీసుకుని ఏకభుక్త్యంతో ఉపవసిస్తారు. ఆదేవాలయం ముందు ఆనేకవిధాల, పళ్ళెదుకాణాలు ముఖ్యంగా ఖడ్గారం దుకాణాలు ఉంటాయి.

ఆరాత్రి భోగంమేళం, బేండు, సన్న యిమేళం, రాండోలు మేళం, వీరణాలు, కాగడాలు, కళ్ళు మిరుమిట్లు గొల్పే బాణాసంచా కాల్పులతో సహా దేవుని ఊరేగింపు వైభవంగా జరిపేవారు, మలి రోజురాత్రి, మూడవరోజు రాత్రి గొల్ల కలాపం, భామోకలాపం వంటి యాత్ర గాన ప్రదర్శనలు ఉండేవి. ఈ వస్థి సంబరాలు ఆరోజుల్లో ఆరాధనా భావంతో చేసినా గొప్ప వేడుకగా ఉండేది. అందుకే 'సుబ్బారాయుడు పెళ్ళి, చూసీ వద్దాం రండి' అనేది పిల్లలపాటల్లో పెద్దగా చోటుచేసుకుంది.

### రథ సప్తమి

ఇది ప్రత్యేకించి స్త్రీలకు సంబంధించినది. మాఘ బహుళ సప్తమి రోజున వస్తుంది. ఇది సూర్యారాధన కుద్దేశంప బడిన కార్యక్రమం. స్త్రీలు ఉదయమే వెల్లిమీద తెల్ల జల్లేడాకు పెట్టుకుని గాని పై రేగుపండు పెట్టి, దానిపై చెంబుతో నీళ్లు పోసుకుంటూ శిరస్సానం చేసి ఏరు పడకలతో (ఆవుపేడ గోడను చరవకుండా వేసినపేడ కడివేసినట్లు తీసి ఎండ బెడతారు. ఇదే ఏరు పడక) దారి వేసి (దారిఅంటే పడకల్ని బొయ్యలే కుండా బయట గుండ్రగా పేర్చడం) దానికి అగ్నిమట్టించి దానిమీద చెంబులూ ఆవుపాలు పొంగిస్తారు. పొంగు పొంగుకీ గుప్పెడు బియ్యం చొప్పున మూడు పొంగులతోవేసి 'నీపాలు మేము పొంగిస్తున్నాం, మాసంసారం నువ్వు పొంగించు తిండి' అంటూ పరమాన్నం వండుతారు. చిక్కడుకాణాలు చీపురుపుల్లలతో రథా

లుగా గ్రుద్చి దానిపై తమలపాకు వరిచి దానిమీద ఆపాయసంపోసి సూర్యభగవానునికి నైవేద్యంపెట్టి రథాలు సూర్యాభిముఖంగా ఎండలో లాగుతారు. (దేహం మీద ఎండపడడం కూడా ఆరోగ్యరీత్యా అవసరంకదా!)

అయినా ఆదిలో ప్రకృతి శక్తులన్నీ ఆరాధ్య దేవాలేగా! జల్లేడుపత్తి ఒత్తి పొలలో అద్ది తలమీద తెగిన చోట పట్టి రాస్తే నొప్పి తగ్గుతుందట. తెల్ల జల్లేడాకు రసం చంటిబిడ్డల నొప్పులకు గొప్ప ఔషధం. రేగుకాయ నీ. విటమిన్ నిండిగా కలిగిన ఫలం.

### కృష్ణాష్టమి

'కన్తూరి రంగరంగా  
నా మన్న కావేటి రంగరంగా'  
'అప్తవిగా నినమింను నా  
కృష్ణావతారుడై జన్మించెను'

శ్రావణ బహుళ అష్టమి శ్రీకృష్ణుని జన్మదినం, ఇదే కృష్ణాష్టమి. ద్వాపర యుగం అంతటినీ ప్రభావితం చేసిన గొప్పరోజు.

'పరిత్రాణా ను సామూహం  
వినాకాయ చ దుష్కృతం  
ధర్మ సంస్థాపనాగ్ధాయ  
సంభవామి యుగే యుగే'

అనేది గీతావాక్యం. కంసాది రాక్షసులను గూర్చి దుర్యోధనాది దుర్మార్గులను శిక్షించి ధర్మరాజువంటి సత్మార్గుల కండగా నిలిచి ధర్మసంస్థాపనము గావించినాడు. అందుకే ఆతడు దేవుడు. ఆదేవుడు పుట్టినరోజు పల్లె జనులకు పెద్ద పండుగ. కాలకృష్ణుడు చిలిపి చేష్టలతో గొల్ల పల్లె నంతటినీ అలరించాడు. గొల్ల భామలు పైన ఉట్టెలలో దాచుకున్న కండలలోని పాలు, పెరుగు, వెన్న ఎగిరి



అందుకొని తనయ్యడం ఓ ముచ్చట.  
గొల్ల కాంతలు యిహోద దగ్గర కొచ్చి

‘ఓయమ్మ నీవేమారుడు

మా ముండలను పాలు పెరుగు మననీడమ్మ  
పోయెద మెక్కడికైనను’

అని ఫీర్యాదులు చేసేవారు, కోపంగా  
కాదు - ముద్దుగా - ఆ ముద్దు చేష్టలు  
జ్ఞప్తికి వచ్చేలా ఆరోజున గ్రామాల్లో  
ఉట్లసంబరం చేస్తారు. ఉట్లసంబరమంటే  
ఆసామంతాలం వళ్ళ కోడ్డు కువైపున  
రెండు రామలు పాలి చాచిక కొచ్చి  
ఆకులచుట్టి, పైని గెంటినీ కలుపుతూ  
అడ్డుగా మనోక రాదు కట్టి దానికి మామి  
దావ తోరణాలు అమరుస్తారు. ఉట్టిలో  
కుండనుంచి ఉట్టికి పాడుగాటి త్రాడు  
కట్టి పైరాడమీద అవతలి వైపునుండి  
వేలాడేటట్టు చేసి, ఆవలివైపు త్రాడు  
చివర పట్టుకుని దూరంగా నిలిచి ఒకరు  
క్రిందికి మీదికి లాగుతుంటారు, ఒకగొల్ల  
బాలుడు చాచిక్రింద అట్టూ యిట్టూ తిరు  
గుతూ నాని నందుకోవడానికి ప్రయత్ని  
స్తాడు. త్రాడు పట్టుకున్నవారు ఉట్టి ఆత  
నికి అందేలా దిండుతూ అతను పరుగెత్తు  
కల్గి పట్టుకోబోగా గ భాల్స దాన్నిపైకి  
లాగేస్తుంటారు. ఇలా ఆతను పట్టుకొన  
డానికి ప్రయత్నించేటప్పుడు చిన్నపిల్లలు  
చిమ్మట గొట్టాలతో ఆతనిపై నీళ్ళుకొడు  
తొంటారు. కొంత సేపటికి ఎలాగోలాగ  
అందేసుకుంటాడు. (అలసిపోతే వాళ్ళే  
అందుకు నేలాగ వరులుతా రనుకొండి.  
ఇక్కడ అతడు గొల్లకృష్ణుడుగా ఆ ఉట్టి  
లోని చిన్నికుండ చల్లకుండగా భావన.  
ఆకుండలో పెరుగు, వెండిరూపాయలు  
ఉండేవి. అవి ఆతనికి సత్కార మన్న  
మాట. ఇలాచిన్నికృష్ణుని క్రీడ మళ్ళీ  
తను కళ్ళ ముందు ప్రత్యక్షం చేసుకుం  
టున్న ఆనందం ఆపల్లీయులది.

( స కే ష ం )

## గుండ్లకమ్మ చెప్పిన కథ - పరిశీలన

- శ్రీ డా. గంటుపల్లి రామారావు, ఎం.ఎ , పి.హెచ్.డి.

‘గుండ్లకమ్మ చెప్పినకథ’ ఒక కమనీయ  
మైన విషాదప్రాయ కావ్యం. రచయిత  
శ్రీ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు. వీరు  
కవిగా లబ్ధ ప్రతిష్ఠలు. ఈ గ్రంథాన్ని  
అద్దంకి ఎట్టాప్రెగ్గడ సాహితీ సమితివారు  
ఇటీవల ప్రచురించారు. ఇది కమ్మని కథా  
కావ్యం. ఇందలి ప్రాయకథలో అంతర  
తత్వంగా సంస్కరణాభిలాష, సర్వ  
మానవ సమానత్వాకాంక్ష వెల్లివిరుస్తుంది.  
నాయికా నాయకులైన అంకి అద్దంబుల  
ప్రాయకథకు గుండ్లకమ్మసాక్షిభూతంగా  
మానమునిలాగా నిలిచి ఉంటుండేకాని,  
ప్రత్యేకంగా ఈకావ్యంలో పాత్రకాదు.  
ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యంలో మండీర,  
కిన్నెరసాని మొదలైన నదీ నాయికలు  
భావకవుల రసనాగాతపై తేలి; ఆంధ్ర  
ప్రజానీక హృదయపుటాల్ని అలరిం  
చాయి. కాని గుండ్లకమ్మ ఈకథలో ఒక  
సంధానకర్తగా వ్యవహరించి, ఆప్రాంతం  
లో నడయాడిన వారికి తన పరీవాహక  
ప్రాంతంలో జాతిదురహంకార రాక్షసి  
కరాళ దంష్ట్రలఘాతానికి గురయిన  
రెండు జాతుల విషాద గాథామయ జీవిత  
స్మరణానికే సాక్షిగా, సానుభూతిగా  
నిరంతరం పాకనాటిని పవిత్రం చేస్తూనే  
ఉంది.

రెడ్డిరాజుల ఆధిపత్యానికి నిలయమై,  
ఒకనాటి ఆంధ్రవీరుల వీరవిక్రమాలకు,  
కళా సాంస్కృతిక విలాసాలకు పట్టు  
గొమ్మై, పాకనాట నాయకమణిగా విధి  
ల్లి అద్దంకి పట్టణానికి ఆపేరు ఏవిధంగా  
వ్యాపు దిద్దుకొన్నదో కమనీయంగా వర్ణిం  
చటమే ఇందలి ప్రధానకథ. ఈకథ జన  
పదాల్లో అనూచానంగా తరతరాలుగా  
వ్యవహారంలో ఉన్నట్లు ‘ఈ గుండ్లకమ్మ  
చెప్పినకథ’ లోకల్ రెజిండ్ను ఆధా

రంగా చేసుకొని బౌచిత్య భంగం కాని  
రీతిలో చెప్పిన ‘ఓప్రేమకథ’ అన్న కవి  
గారి మాటలవల్ల తెలుస్తుంది. తన ప్రాం  
తపు జనపదాల్లో వాడుకలో ఉన్న కథను  
వర్తమానంలో సమాజాన్ని పట్టి పల్లారు  
స్తున్న జాతి వర్ణ వైష్ణవ్యాలను దృష్టిలో  
ఉంచుకొని, ఒక సందేశ కావ్యంగా  
తీర్చిదిద్దారు. ప్రణయగాథ ప్రధానకథగా  
కనపడ్డప్పటికీ, దాని అంతరతత్వమైన  
సామాజిక స్పృహ జాతీయవర్ణ వైషమ్య  
రహిత మైన సమాజావిష్కరణయేదో  
కవి సందేశం, ఆకాంక్ష ప్రస్ఫుట మవు  
తాయి.

ఇదివృత్తం :

జానపద గాథలనుంచి స్వీకరించిన  
ఇతివృత్తం కావటం వల్ల; కావ్యపు ఎత్తు  
గడకుడ జానపద ధోరణిలో సాగుతుంది  
కథా ప్రారంభంలో ఆదివాసుల గూడే  
లను వర్ణిస్తూ.

‘కొండయొక్కటి, అద్దానిదండ వీరు,  
ఆనదీతీరముందు నింపైనకాన  
కాననమునందు అక్కడక్కడను కొన్ని  
ఆదివాసుల గూడెంబులమరియుండు’

1-3 అని చెప్పిన తీరు అవ్యయ మనుమ  
సంతానాన్ని చుట్టూరా కూర్చోబెట్టు  
కొని ‘అనగనగా ఒక రాజు’ అని కథ  
ప్రారంభించిందన్న విధంగా ఉంది. ఈ  
రచనా ప్రణాళిక భావికథా క్రమంయొడ  
వారకుల ఉత్సుకతను రేకెత్తించేదిగా  
ఉంది. ఆవ్యంతం రచయిత ఈపద్ధతిని  
హృద్యంగా తీర్చిదిద్దారు.

పై పద్యంలో వివరించబడ్డ వీరుకు  
ఇరువైపుల చెంచు, ఎరుకల ఆదివాసుల  
గూడేలున్నాయి. విచిత్రమైన పరిస్థితుల్లో  
చెంచెత ఒకతే అవ్వలిఒడ్డున నివసించే  
ఎఱుక వీరునిచే వ్యాఘ్రము బారినుంచి



రక్షించబడుతుంది. అతడు అద్దడు. ఆమె అంకి, ప్రాణదాతయైన కృతజ్ఞతా భావంతో ఆరాధనా తత్పరతతో మనసును అర్పిస్తుంది. చెంచెతను రక్షించిన వీరుడుకూడ ప్రతి స్పందించి జీవితాంతం ఆమెను భరించు తత్వంతో ప్రణయార్పణం చేస్తాడు. పరస్పరం ప్రణయానుబద్ధులైన వారిరువురు రహస్య సమావేశాల్లో ప్రకృతితో అద్వైతం పొందేవారు. ప్రకృతి కూడ వారిరువురి పవిత్రప్రణయావేగానికి లయ తప్పకుండా సహకరించింది. అయితే జాతులమధ్య వెలకొన్న వైషమ్యం వారి ప్రణయంపై ఆశనివారమైంది. చంద్రోత్సవాల సమయంలో రహస్య సమావేశంలో ఉన్నవారి వర్తమానాన్ని ఒక చెంచెత గూడెంవారికి తెలియజేస్తుంది. ఆవార్త దావానలంలా వ్యాపించి చెంచుగూడెం భగ్గుమంటుంది. వారి ప్రణయంలోని పవిత్రతను విశ్వసించిన చెంచునాయకుడు అంకిని దండించలేక, గూడెంవారి అభిప్రాయానికి వ్యతిరేకంగా, సమర్థించనూలేక పదవీత్యాగం చేస్తాడు. ప్రాకృతులైన ఆగూడెపు జనులు ప్రణయజీవు లిరువురను సజీదహనం కావిస్తారు. ఆరాత్రి భయంకర వర్షం కాగడంగా వరదలువచ్చి వారిరువురి దేహంతో పాటు రెండు గూడెలు గుండ్లకమ్మ భద్రదలలో కనుమరు గవుతాయి. తెల్లకారేటప్పటికీ నైరాశ్యంతో కూడిన ప్రకాంతత ఆ ప్రాంతాన్నంతనూ ఆలము చేయలేదు. పవిత్ర ప్రణయావిష్టులైన అద్దడు, అంకి జీవితార్పణంతో పూతమైన ఆ ప్రదేశం అనంతర కాలంలో వారిరువురి దివ్యస్మరణకు చిహ్నంగా అద్దంకి అనే పేరుతో గుండ్లకమ్మ ఒడ్డున ప్రసిద్ధిచెందినది కని అభిప్రాయ పడ్డారు. కథ సాదాగా ఉండే ప్రణయగాథగా కనిపించినా కథనం మాత్రం మహాదాత్తంగా సాగింది.

పాత్ర చిత్రణ :-

కథాకథనంలో పాత్రచిత్రణ అద్వైతం ప్రాధాన్యం వహించి ఇతివృత్తానికి ప్రాణంపోస్తుంది. పాత్ర చిత్రణ రెండు ముఖాలుగా సాగుతుంది. ఆయాపాత్రల ఛారిక స్వరూప చిత్రణ ఒక ముఖం కాగా వారి అంతరతత్వం, మనోవిశ్లేషణ రెండో ముఖంగా రూపు దిద్దుకొంటుంది. గుండ్లకమ్మ చెప్పిన కథలో ప్రధానపాత్రలు అంకి, అద్దడు, చెంచునాయకుడు.

కావ్యంలో అత్యధిక భాగం శృంగారమే ప్రాముఖ్యం వహించింది కనుక నాయికావర్ణన శృంగార స్థాయికి ఆలంబనంగా వర్ణించటం జరిగింది. నాయిక ఆటవిక స్త్రీ, కావటంవల్ల.

‘పడతి మోర్తుక యీదుచు కదలుచుండె నగ్నముగ నోయారముగ మీనంబులారే.

1-10 అని వివరించి సహజంగా ఆటవికులలో ఉండే స్వేచ్ఛా ప్రియత్వం అంకిలో ఉన్నట్లు చెప్పారు. ముందుగా ఆమె అంగాంగ సౌందర్య వర్ణనచేసి, అనంతరం శరీరకాంతిని క్లాఫించారు. ఆ పడతి సౌందర్యం ప్రకృతి సౌందర్యాన్నే తలదన్నుతుం దంటూ.

‘మచ్చలుండుట చందమామకును మచ్చ రేయిముకుళిత మచ్చ నీరేజమునకు పగలు నవ్వులు లేమి కల్వకును మచ్చ లేమియే మచ్చ యువతికి లేని మచ్చ’ 1-12 అని వివరించారు.

ధాత బ్రహ్మలోకల నుంచి పంపిన దేవతా కాంతలాగ శోభిల్లుతున్నదని చెప్పారు అంకి జలక్రీడలలో ఆమె సౌందర్యాన్ని స్నిగ్ధ సుకుమారమైన భావంతో.

‘వనిత యొకసారి నీటముగ్గినదొలేదో అందమంతయు అస్పృష్ట మగుచు దోచె చెలియ యొకసారి నీట నిల్చినదొ లేదో అచట జలకన్య హానియించినట్లు తోచె’

1-15 అని చేసిన వివరణ కవిరసభరిత హృదయాన్ని చాటుతుంది. ఇంకా

‘ఆమె తన సౌందర్యానికయంతో ప్రకృతి సౌందర్యంతో పరస్పర వినిమయం పొందిన అంశం హృదయంగమంగా విన రించబడినది. నదిలో ఈదులాడే పడతి సౌందర్యం నదికి చక్కిలిగింత ఇడిందన్న భావంతో అలలు వ్యాపించినట్లు, కదలిన అలలన్నీ కలలా తేలియాడినట్లుగా ఆమెకు చక్కిలిగింత ఇడినట్లున్నదన్న కవిగారి ఊహ ఉచిత సౌందర్యారాధన తత్పరమై ఒప్పి ఉన్నది.

నాయికావర్ణనలో మృదుమధుర పదాలతో స్నిగ్ధ కుమారంగా

‘చక్కదనాలచుక్క విర

కాజాల నవ్వుల పూల మొక్క న

లిక్కులలోన అందముల

లేజము బంపెడు వేగుచుక్క ఆ

ప్రక్కను చెంచుభామిని న

భంబున వెల్గెడి చంగ్రు కన్నసాం

పెక్కిన మోము కాంతిగల

ప్రేమసి తాజగ దేకసుందరే’ 2-21

అని చేసిన వర్ణన సౌందర్య సాక్షాత్కారంగా ఒప్పి ఉన్నది. అందునా ఉత్పలమాలలో చెప్పటం ఆ సౌందర్యం నవీ ప్రవాహంలాగా చలించి అందాన్ని ద్విగుణీకృతం చేస్తుంది. సౌందర్యం చరితమైనప్పడే దాని అందం ద్విగుణీకృతమౌతుంది.

శరీర సౌందర్యంతో ప్రకృతి సౌందర్యాన్నే ధిక్కరించే అంకి ప్రవర్తన చేత

‘ఎల్లవారికి తలనాల్క, ఎల్లవారి

కాప్త, ఆత్మియ, అనురక్త అనుగుచెలియ’

3-4 యై, అపాంకారం లేకుండ

గూడెంలో అందరితో సమంగా తర్లిలే

సహృదయంతో మెలగేది. ఆమె సౌంద

ర్యం ఎంత ఆకర్షణీయమైందో వర్తన

మంత సుకుమారమైంది. మనసు ఇంకా

ఎంతో స్నిగ్ధమనోహరంగా వికసించింది.

పులిని హతాత్తుగా చూసిన అంకి ఆసంక

ల్పితంగానే నిశ్చేష్ట అయి మూర్ఖిల్లింది.

అద్దడు పులిని సంహరించి నేడతీర్చిన  
అసంతరం తెలివివచ్చి.

‘లిప్తలోనర్వ మూహించి లేమ లేచి  
చచ్చిపడియున్న పలినొక్కసారి చూచి  
చెంత గూర్చున్న యొకల చిన్నవాని  
చాగునయనాల దప కృష్ణతగ.’ 2-26

ప్రసరించిన దృక్పథంలో రచయిత  
అభినయంలోనే పాత్ర వనోగత భావా  
లన్నింటిని కన్నులకు కట్టినట్లు కన్పిం  
చును. వారి జాతులు వేరు కావడంవల్ల  
తమ ప్రణయానికి పెద్దల అంగీకారం  
లభించ దని తెలిసికూడ.

‘ప్రాణదానమ్ము నోపి నా బ్రతుకు నిలిపి  
నట్టి యువకాగ్రణీ! నీవ అంజలింపు’

1-28 అనే భావంలో ఆమెకళ్ళలో  
మూ భాషలలోనే వానిని ప్రస్తుతిం  
చింది. ఈ విధానం అం మనఃస్వేర్యాన్ని  
వ్యక్తం చేస్తుంది. ఎను గుట్టు బయటపడి  
శిక్ష అనుభవించబోయే స్థితిలో, నిండ్రి  
వంటి చెంచునాయకుడు అధికారానికి,  
ఆశ్రియతకు మధ్య సంఘర్షణను అనుభ  
వించే సమయంలో కూడ

‘శేవరా! నీరు చెప్పినదే నిజమ్ము  
నేను నీరని ప్రేమించినాను, జాతి  
భేద మెంచక నీని రావించినాను  
కట్టిడిని ధిక్కరించితి గాక యిపుడు’  
3-18 అని తన తప్పును స్వేచ్ఛాలో  
ఒప్పుకొని, తప్పుకానట్టి తప్పుకు తాన  
మైనట్లు స్థిరంగా పలికింది. ఇంకా తన  
సమాజంలో వర్తిస్తే చట్టం ముందు.

అందరూ సమానులేననే అభిప్రాయాన్ని  
‘ఏలికా! మనయిద్దరి నేలుచున్న  
కూర్మి చట్టాని కడ్డు కాకూడ దెవుడు  
పాడి దేవర మ్రోల నెవ్వారలైన  
సరిసమానులుగారె ఓసామి చెవును’  
5-21 అని స్థిరంగా పలికింది. ఈసంద

ర్భంలోనే రచయిత అంకితో దుష్టమైన  
జాతి వర్ణవివక్షను తీవ్రంగా విమర్శింప  
చేశారు. ఈ విధంగా ఈ గ్రంథంలో  
నాయక స్నిగ్ధ సుకుమారమైన సౌంద  
ర్యంలో, అందరికీ కనుసన్నలలో మెలగే  
సత్వవర్ణంలో, ఆవసరసమయాల్లో దృఢ  
చిత్తంలో మనఃస్వేర్యాన్ని ప్రదర్శించింది.

ఈకథాకావ్యంలో నాయకుడు  
అద్దడు, గుండలకమ్మ నదికి ఆవలి వైపున  
ఉన్న ఎఱుక కిరుడు. అతడు ‘నీలంభీ  
ధీరవికాంతనాడు,’ ధ్యేయస్వేర్యాలో  
ఒప్పించాడు. శరలాఘవంలో పులిబారి  
నంచి అంకిని రక్షించాడు. ఆటవిక జీవ  
నంలో నల్లని శరీరం కరడు కట్టినప్పటికీ,  
అతిడిలో శాట్టినదే సంఘర్షణ పురుషత్వం  
అంకూపదయాన్ని పావనంప చేసింది.  
అద్దడి తరీ సాభాగ్యాన్ని కవి

‘నల్లనివా డతండు నయ  
నమ్ములయందున కాంతిపుంజముర  
కొల్లగనున్నవాడు పులి  
గోరుసరమ్మును దాల్చువాడు సం  
పుల్లమనోజ్ఞభావము ల  
పూర్వముగా విలసిల్లువాడు’ 2-20

అని కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణించి, శరీరలక్ష  
ణాలే అతణ్ణి శృంగార రసరాజును చేశా  
యంటూ.

‘నీలిదేహంబు వలపు వన్నియు దెలిపె  
వాలుగన్నులు మదనుని వరుస దెలిపె  
వాని యెత్తైన వత్తమ్ము వలపు వెలిపె  
కోరమీసాలు మదిలోని కోర్కె దెలిపె’  
1-31

అని పాకనాటి అరణ్యాల్లోని కటికపాషా  
ణానికి స్నిగ్ధ సుకుమార్యాన్ని సమకూ  
ర్చారు. శృంగారరసరాజై అద్దడు అం  
కితో స్వప్నలోకాల్లో విహరిస్తూ -

‘ప్రేమయొక్క కడలి ప్రేమభాషణములందు  
తరగలగుచు, మమత నుగగ యగును  
ఎడద నెంచిచూడ నెడబాటు సంయోగ  
మాటుపోట్లవోలె నమరియుండు’ 3-11  
చూ, కడలి తరింగాలా వారి ప్రణయం  
నిరంతరంగా సాగింది. ప్రణయరాగ  
బద్ధుడై కూడ అద్దడు చివరకు జాతి దుర  
హంకారానికి బలికాక తప్పలేదు.

ఈకావ్యంలో మరొక ప్రధానపాత్ర  
చెంచునాయకుడు. చెంచునాయకుని వర్ణ  
నలో అచ్చమైన ఆటవిక స్వరూపం కళ్ళకు  
కట్టినట్లుగా గోచరిస్తుంది.

‘నీలిసేత్రాలు, బుర్రమీసాలు, తలకు  
పొగ, దానికి చుంగ నొప్పొనుచు’ 4-10

అతడి సొగసు చూడవలసిందే - ని వర్ణించ  
కీలుకాని దని వివరించారు. ఆ నాయకుడు  
వయసుకొంతి మీరినప్పటికీ ముఖంలో తీవ్రి  
తగ్గకుండ చుక్కల్లో చంద్రునిలాగా  
ప్రకాశించేవాడు. ఆకారంచేత యమధర్మ  
రాజులాగా భయంకరముగా కన్పించినా  
సతులకైన వాంధి, పదవికై కాంక్ష లేక  
పోవటముచేత ‘సుకృతులు చేయు సమ  
యాన సురలరాజు’ కూడ అ తికిచాలాడు.  
గూడెము ప్రజలంతా కూడ ‘నెలరాజు  
చలువనందుకొరకు కలువలై’ నాయకుని  
మాటలు వినిటానికి ఉత్సాహము కనపరు  
స్తారు. ఆ నాయకునకు ఆత్మవిశ్వాసము,  
ఆత్మాభిమానము మిన్న.

‘మరణము వచ్చిముట్టినను  
మానము నీడుట పాడిగాదు-సం  
గరమున వెన్నుజూపి నర  
కానికి జేరుట లెస్సగాదు’ 4-15

అని ఆత్మవిశ్వాసము ప్రకటించి-  
‘జాతియేకాదు - మనకున్న నీతి ఘనము  
నీతియేకాదు-మనమున్న రీతి ఘనము  
ఒకరిజోలికి పోము వేటొకరువచ్చి  
వేలుపెట్టిన సహించి విడువలేము’ 4-14



అని తన జాతి ఆత్మాభిమానాన్ని అనేక సందర్భాల్లో వెల్లడించాడు. ఇట్లాంటి నాయకునికి జాతికట్టుబాటును చెప్పితి నే ఆఘాతము తనకులములోని కాంతవల్లనే సంభవించి మనోన్యాకులత కలిగించింది.

జాతికాని యువకునిలో ఒక చెంచెత పొత్తుపెట్టుకున్న దన్న అంశము ఆనాయకునకు నమ్మశక్యము కాలేదు. తన జాతి వారంతా ఉద్రేకముతో రెచ్చిపోయి ఉన్న సమయములో అతడు మాత్రము '...బామరె త్తిఒకసారి అంకిదెసకు అసలు నిజమానె యిది యచునట్లు' 5-14 చూశాడు. ఈ సూపులో తనకులములోని కాంతపై అతడివిశ్వాసము, జాతిప్రతిష్ఠకు భంగము కలిగించే పనిచేసు దనే నమ్మకము వ్యక్తమవుతున్నాయి. ఈ సందర్భములో గూడము నాయకునిగా అతని పితృహృదయము వ్యక్తమౌతుంది. తనపై వచ్చిన అభియోగము నిజమే అని స్థిరముగా అత్యవిశ్వాసముతో ఉన్న అంకిమోము చూసి-

'అత డులుకక పలుకక అవని నిలిచె కదలికలులేని రాతి విగ్రహమువోలె అనిమిషత్వాన కొంతసే పట్టె చూచి చెప్ప దేమియు కనుక ప్రశ్నించెనేమి' 5-17,

కేవలము ముఖకవళికలలోనే నాయకుని మనసులో జరిగే అంతస్సంఘర్షణను వివరించిన విధానము హృదయానికి హత్తుకొనే విధముగా ఉంది.

అనంతరము అద్దడితో తన బంధాన్ని హేతుబద్ధముగా సమర్థించుకొంటూ, జాతికట్టుబాటు కది నేరమే అని అంగీక

రించి శిక్షార్హురాలనే అని అంకి పలికి నప్పుడు అతండ్రి హృదయములో అలజడి రేకెత్తుతుంది. ఒకవైపున జాతికట్టుబాటు, మరొకవైపు కుమార్తెలాగా అభిమానించే అంకి ప్రణయవర్తనములోని హేతుబద్ధతల మధ్య సంఘర్షణకు లోనయ్యాడు. ఆసంఘర్షణలో సంకుచితత్వము అంతరించి ప్రణయతత్వములోని సాహర్దము, కాశ్వతత్వము, విశ్వజనీనత్వము అంకురించాయి. పర్యవసానముగా స్థిరమైన నిర్ణయానికి వచ్చి 'జూనముద్ర గైకొన్న మాని' అయ్యాడు. ఆనాయకుని ఆసంఘర్షణలో

'అలివ చెప్పెడుమూల నాలకించి నాయకుని కిన్ను లశ్రుకణాలు జార్చె జార్చె నాతిడు తలపాగ జార్చె కత్తి. పాడిదండంబు తనదేయి వీడ జార్చె జార్చినది పాగ నే కాదు. జార్చె నతడు తనదు శిష్టపు నాయకత్వమును గూడ జార్చికత్తిని, దండమున్ జడచి వీడి'

5-24, 25

నాయకత్వాన్ని త్యజించి, వారి ప్రణయ బంధములోని పవిత్రతకు తలబడ్డాడు. ఇక్కడ కవి నాయకుని హృదయములోని అంతస్సంఘర్షణను అభినయములోనే సహృదయాలు ద్రవీకరించే విధముగా వివరించారు. ఈసందర్భములో ఆ నాయకుని పితృహృదయాశ్రోశము, మానసిక విశ్లేషణ అత్యంత సమర్థనీయముగా విన రించబడి పాఠకులహృదయాలలో అద్భుతతో కూడిన సానుభూతిని కలిగిస్తుంది. తనకోసం ఆనాయకు డనుభవించే సంఘర్షణను, అతడు తనయొడ చూపే మమతాను రాగాలకు చలించిన అంకి-

నాయకా! నీకు నాకును నడుమనున్న మమత యది మనపూర్వజన్మము ఫలమ్ము కనకపోయిన నేమి నాజనకుడీవు. పుట్టకున్న నీకు నే పుత్రినాదు' 5-20

అని అద్భుతతో అతడి హృదయంలో పెన వేసుకొంది.

చెంచునాయకుడు తనవారిని సంస్కరించి, సాంఘిక దురన్యాయమునుంచి రక్షించి వారిలో జాతులన్నీ ఒక్కటే అనే విశ్వమానవత్వాన్ని పెంపొందించటానికి ప్రయత్నించిన సంస్కర్తగా కనిపిస్తాడు. ప్రపంచములో ప్రాచీనకాలముంచి కూడ జరిగిన ఎన్నో సాంఘికోద్యమాలలో ఎందరోసమిధలై ఆత్మత్యాగం చేసిం తర్వాతనే కొందరు మాత్రమే స్ఫూర్తికృతులై క్రీస్తు, బుద్ధుడు, గాంధీవంటి వారు ప్రవక్తలై విగిలారు. ఈ కాలములో మానవకల్యాణంకోర, ఆ ప్రయత్నములో స్వాధీన్యంగంచేసి, ఒకసమిధ వినట్లు చెంచునాయకుడు చిత్రీకరించబడ్డాడు. చెంచునాయకుని పాత్రచిత్రంలో కవి సంస్కృతజాభిలాష మిక్కుటముగా వ్యక్తమౌతుంది.

అంతేగాక చెంచుగూడంలోని వారి ఆక్రోశము, నెట్టవ్యం వినరించేటప్పుడు ప్రజల సామాహిక మనస్తత్వాన్ని, ఆచారవర్తనము నెడ వారి మూర్ఖత్వాన్ని వినరించి లోకులు పలుకాకులు అనే నానుడి కల్గెనునే అభిప్రాయము కలిగించారు. ఏకాంతములో అంకిని అదగిన నూసిన చెంచెతవల్ల అవార్త దావానలంలాగా చెంచుగూడం వ్యాపించింది శత్రువర్గానికి చెందిన యువకుడు, తమకు గౌరవాస్పదురాజుఆశ్చర్యమురాల్సిన కాంతను ప్రేమించటము కనీసము భావనలోకూడ భరించలేకపోయారు. అందుకే వారి ప్రణయ వృత్తాంతము తెలిసి వెనువెంటనే అసంకల్పితముగా అనాలోచితముగా నే-

'ఎవ్వరో వైరి కుర్ర డిదేమివచ్చి చెంచెత నొకరై తాను ప్రేమించినాడ? ఎన్నిగుండెలు వానికి? ఏమిచేసి వానినెట్టొంబుకడ తేర్చవలయునిపుడు?'

5-11

అని ఆవేశానికి లోనయ్యారు. ఆవేశము మనిషి ఆలోచనాశక్తిని నశింపజేస్తుంది. ఆ ఆవేశంలో విచక్షణాజ్ఞానము కోల్పోయినవారై ఎ గోఆత్మీయముగా ప్రేమించే అంకిపై 'నిష్పకణికలు నోట' ఉమినారు.

జాతి వేరైనవానికి మనసిచ్చి ప్రతిష్ఠ మంటగలిపి దనే ఆక్రోశముతో -

'కచ్చగట్టిన చెంచులు రెచ్చిపోయి రట్టుగా ప్రేమికుల నట్టె తిట్టినారు 5-13  
వానిపై టిసి యమనహాచి  
తను అక్కసంతా వెళ్ళిపోసుకొన్నారు.  
అనంగరము అంకి ప్రణయములోని హేతు బద్ధతను తిరస్కరించే నామధ్యమ తన మనసుకులేక, చొచ్చునాయకుడు తన అనుచరుల మూర్ఖత్వాలో చివను ముళ్ళించే సమర్థత కోల్పోయినవాడై పసికత్తాగానికి సిద్ధ పడ్డాడు. అప్పటికే ప్రాకృతులైన ఆ ప్రజలు వారి ప్రణయశత్రువులలోని మాధుర్యాన్ని అర్థము చేసుకొనే ప్రయత్నము చేయకుండు, మూర్ఖత్వంలో ఆవేశానికి లోనై అక్కసుగా మారి, రివోల్వర నున్నులై అద్దని కత్తు కళ్ళమాసెంత వరకు శాంతించిపోకపోయారు. అంతటితో ఆగక అద్దడు ఎంచివిన్నవించినా వినకుండు, వారుపురను చెట్టుకుబంధించి సజీవదహనం చేశారు. ఆ ప్రాకృతుల సంప్రదాయ దురభిమానాన్ని, ఆచారమాధ్యాన్ని నిరసిస్తూ, వారు ఆప్రేమికులను దహించినా 'నెంచుల జాతివైరానం బట్టు కన్న మంటల బడలేదు' 5-14

అని ఈజాతివైషమ్యాలు మానవాలి ఉన్నంత కాలము నశించవేరీ అనే ఆం దోళనను, బాధను శ్రీనాగభోవ వ్యక్తం చేశారు. ఈ సందర్భములో సమాజములోని విచక్షణా జ్ఞానము కోల్పోయి గొట్టె దాటుగా వ్యవహరించే గుంపుమన స్థితియు కళ్ళకు కట్టినట్లు చూపారు.

( స శేషము )

## తెలుగు కృతులు - సంస్కృతానువాదములు

- శ్రీ జి. ఎ. ఎస్. ఎస్. సోమయాజులశర్మ, ఎం.ఎ.

( గత సంచిక తరువాయి )

5 భాస్కర శతకము :-

ఇందలి చంపకోత్పలములు కూడ శార్దూలములలో ననువదింపఁ బడినవి. పండితులైన వారు దిగు

మందగ నుండంగ నల్పుఁడొక్కఁడు ద్దండత. భీరమెక్కిన బు ధప్రకరంబుల కేమి యెగ్గెగన్.

కొండొకకోతి చెట్టుకొన కొమ్మలనుండఁగఁ గ్రింద గండ భే రుండ మనేధ సింహానికు

గంబముండవె చేరి బాస్కరం! ఆసీనే ప్సగ ఏన పండిత వశ స్వల్ప జనో దర్పితః ఏ కే తస్మతి చేత్ సమున్నతత మే తేషా మనన్త కథమ్?

కాఖాగ్రం గహనేఽధిష్ఠతి తతోః కాఖా మృగే హేలయా నీ చై స్సంతి మృగేంద్ర హస్తీ శరథ వ్యా ప్రూదయో భాస్కర॥

6) శ్రీకాళహస్తీశ్వర శతకము. ఇది కూడ శార్దూలములలో ననువదింపఁ బడినది.

ఏవేదంబు పఠించెలూత? భుజగం చే కాస్త్రముల్ నూచె? దా నే విద్యాభ్యసనం గొనర్చెఁగరి? చెం చే మంత్ర మూహించె? బో ధావిర్భావ నిదానముల్ చదువు అయ్యా? కావు నీ పాదసం సేవాసక్తి యె గాక జంతు తలికిన్ శ్రీకాళ హస్తీశ్వరా!

యితా కాం శ్రుతి మధ్యగీప్త? భుజగోఽపాతీ చ్చ కాస్త్రం ను కిం? కాం విద్యాం గజ ఆది తాథ? శబరోఽభ్యాసచ్చ మంత్రం ను కమ్! బోధోత్పత్తి నిదాన తాం జనచయ స్యాయాం త్య భీతాని న

త్వత్పదార్చన రాగితా విరహిణః శ్రీకాళహస్తీశ్వర॥

7) నరసింహ శతకము.

ఇందొక్కొక్క సీసమునకు మూఁదేసి యుపజాతులు వాడఁబడినవి. కొన్ని చోట్ల వసంత తిలక వృత్తములు కూడఁ గలవు.

పసంగంబు పంజైనఁ బసులకాఁపరి తప్పు ప్రజలు దుష్టులైనఁ బ్రభుని తప్పు భార్యగయ్యలైనఁ బ్రాణనాథుని తప్పు తన యిందు దుష్టైనఁ దండ్రీ తప్పు పైన్యంబు చెవరిన పైన్యనాథుని తప్పు కూతురు చెడునైన మాత తప్పు అశ్వంబు చెడునైన నాలోహకుని తప్పు దంతి దుష్టైన మావంతు తప్పు

ఇట్టి తప్పు లెఱుంగక యిచ్చెరచి నటులు మలఁగుదు రిప్పడీ యవని జనులు భూపణ వికాశ! శ్రీ ధర్మపుర నివాస! దుష్ట సంహార! నరసింహ! దురితదూర! గోపస్య దోషో యది గౌ రవశ్యః

ప్రజా ఆసత్యా యది రాజదోషః పత్య సుదోషో యది దార దౌష్ట్యమ్ పితృ సుదోషో యది పుత్ర కాత్యమ్ నేతు సుదోషో యది పైన్య భింగో మాతుః సుదోషో దుహితాఽ సతీ స్వాత్ ఆరోధ్య దోషో యది వాజిదగ్ధో దుష్టే గజే హస్తీపకస్య దోషః ఏవం విధాన్ యే న విదంతి దోషాన్ లోకే యధేష్టం విచరంతి తేఽద్య శ్రీ రమ్యధర్మా ఖ్య పురాధిదేవ! గంహో హతాంహో నరసింహదేవ!

8) ఆంధ్రనాయక శతకము.

ఇందుఁ గూడఁ బైశతకములో వలె 324 ఉపజాతులు గలవు. భక్తిఁజేసిన శిలా ప్రతిమ మాత్ర మేకాదేవ హరియందుఁ గలుగునా? య నెదుకాదు



స్వామి యిందుండిన సత్యంబుఁ జూపక  
యిందునే? యని పల్కుచుండువారు  
బుద్ధావతాగంబుఁ బూనినాఁ డభిలంబుఁ  
గని, కనన్లుండు ననెడువారు

దేవతా మహిమంబుదలియునే? యేమేమి

నడువ నున్నదో యని నుడువువారు  
నీకు నిత్యోపచారముల్ లేకయున్న  
లోకు లిట్లాడు శాండ్లు పరా కిదేమి?  
చిత్ర చిత్ర ప్రభావ! దాక్షిణ్య భావ!  
హతవిమతజీవ! శ్రీకాకుళాంధ్రదేవ!

శిలాచుయం విగ్రహమాత్ర మేతత్

కథం హః! స్వా దితి కేచి దాహాః  
అత్రాభవిష్యద్వది కాకులేశ!

ప్రాదర్శయిష్యత్ స్వ మితీత కే చ  
అన్యేచ బుద్ధా కృతి నేష తస్మాత్  
సర్వం విజానన్నవిద నివాస్తే  
కింస్య ప్రభావం వివృణీత దేవ!

కింకిం భవే ద్దేతి పరే బ్రువంతి  
నిత్యోపచారై రహితే తస్మాత్  
జనప్రలాపాన్ న శృణోషి కిం త్వమ్?

చిత్ర ప్రభావ! ప్రధితాంధ్ర దేవ  
శ్రీకాకులేశ! క్షపితాఘరేశ!

వీరి శతకము లన్నియుఁ దెలుగు సం  
ప్రదాయము ననుసరించి ముకుటములతో  
నొప్పుచున్నవి. ఈ యెనిమిది శతకములు  
నొక సంపుటముగా నాంధ్ర సాహిత్య  
ఎకాడమి వారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినవి.

సన్నిధానం సూర్య నారాయణ  
శాస్త్రి.

శ్రీ సన్నిధానంవారు సుప్రసిద్ధ విద్వ  
త్కవివర్యులు. వీరు సంస్కృతాంధ్రము  
లలో 40 గ్రంథములు వఱకు రచించిరి.  
వీరిలో 'దత్తమ చంద్రిక' 'కావ్యాలం  
కార సంగ్రహవ్యాఖ్య' పండితులకు  
విద్యార్థులకుఁ బఠన పాఠ నము లుగా  
మిక్కిలి యుపకరించు చున్నవి. వీరి  
యాంధ్రభాగవతానువాదము సంస్కృత  
కళాపూర్ణోదయము సుప్రసిద్ధములు.

భాషా స్వాంధ్ర మధురా,

మధురా పోతన కవీకవితా!

శ్రీహరి కథా శ్చ మధురాః,

సర్వమధుర మాంధ్రభాగవత మేవ॥

అని పోతనగారి యాంధ్ర భాగవత సర  
స్వతి కంజలి ఘటించి వీరాంధ్రభాగవత  
మునంపలి 1) ప్రహ్లాద చరిత్రము 2)  
గజేంద్ర మోక్షము 3) వామనావతారము  
4) గోపికృష్ణ విలాసము 5) కంసవధ  
6) ఉద్ధవసందేశము 7) భ్రమరగీతిలు  
ననువానిని సంస్కృతీకరించిరి.

1. ప్రహ్లాద చరిత్రము.

కమలాక్షు నర్పించు కరములు కరములు

శ్రీనాథు నర్పించు బిహ్వబిహ్వ.

(7-170).

హ్యర్చాఘోరౌ తౌ కరా కిల కరా,

జహ్వ చ జహ్వ త మ

శ్రాంతం సంస్తునతీ, దృశౌ ఖలు దృశౌ

తం వీక్షమాణీ, నతం

శీర్షం శీర్ష మముం, పదే అపి పదే

యాంతి తదీయాలయం

తత్యేవాకథతో గురుర్గురు రథూ,

ద్వక్షః పితా స్యాత్ పితా॥

2. గంజేంద్ర మోక్షము.

సిరికిం దైప్పండు శంఖచక్ర యుగముం

జేవోయి సంధింపఁడే

పరివారంబును జీఱఁ ద్రగపతిన్

బన్నింపఁడా కర్ణికాం

తరధమ్మిల్లముఁ జక్క నొత్తఁడు వివా

ద ప్రోత్థితశ్రీకువో

పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజ

ప్రాణావనోత్సాహియై. (8-96)

నాచిప్పే స్మ గిరం శ్రీమం, న కరయోః

శంఖంచ చక్రాయుధం

దద్రే, నైవ జుహోవ కం చన, న చా

రుక్షత్ ఖగేంద్రం, నవా

శీర్షం కైశిక మగ్రధన్? నహిజహా

చేలాంచలం చ శ్రీమః

కేల్యా మాహృత మార్తరక్షణ మనా

నారాయణః ప్రసీతః॥

3. వామనావతారము.

రవిలింబం బుపమింపఁ బాత్రమగు ఛ

త్రంబై శిరోరత్నమై

శ్రవణాలంకృతిమై గళాభరణమై

సౌఖ్య కేయూరమై

ఛవిమత్కంకణమై కటిస్థలినుదం

చద్మంట్లయ నూపుర

ప్రవరంబై పదపీఠమై వటుఁడు తా

బ్రహ్మాండమున్ నిందుచోన్. (8 623)

బ్రహ్మాండం క్రమితు ర్వ్యోరవరధూ

న్యక్తాతి శత్రం శిరో

రత్నం కర్ణవిభూషణం గలమణీ

పట్టః సుకన్ఠించితః

కేయూరః కిరకంకణం కటితటి

శాశేయవాసో మణీ

మంజీరః పదపీఠికా చ నితరా

మాశ్చర్య మాపాదయన్ ॥

'పట్ట' అనుచోట 'హరి' అని 'కాశే'ను

వాస' అనుచోట 'సౌఖ్య' ఘంటా'

అని యుండుట మూలాను గుణము.

4. గోపికృష్ణ విలాసము.

నల్లనివాఁడు పద్మనయ

నంబులవాఁడు కృపారసంబుపైఁ

జల్లెడు వాఁడు నూళిపరి

నర్పితపింఛము వాఁడు న స్వరా

జిల్లెడు మోమువాఁ డొకఁడు

చెల్వల మానధనంబు దాఁచెనో

మల్లెచులార! మీ పొదల

మాటున లేఁడు గదమ్మ! చెప్పరే!

(10-1-1010)

శ్యామాంగో జలజాత పత్రనయనః

కారుణ్య ధారాధరః

చూడాలం కృత బహ్ని బహ్నుశుభగః

స్మేరాననః కశ్చన!

అస్మన్మానధనా న్యపాహర దయే!

మల్లెలతా! అద్యశిం

రీన స్తిషతి? యుచ్చదీయ లలికా

కుంజాంతరే షూచ్యతామ్॥

కళాపూర్ణోదయము.

కళాపూర్ణోదయము తెలుగు ప్రబంధములలో నుద్భవము. పింగళి నూర నార్యుని ప్రతిభ కది దర్పణము. 8 ఆశ్వాసములలో 1958 పద్యగద్యములలో నున్న యీ కావ్యము సన్నిధానం వారిచే 12 సర్గములలో 1430 శ్లోకములలో సంస్కృత శీకరింపఁ బడినది. మందాక్రాంతము, శంశస్థము, శిఖరణి, వియోగిని, దండకము, స్రగ్ధిర, వసంతతిలక, మాలిని, భుజంగ స్రయాతము; మంజుభాషిణి, పృథ్వీ ప్రహర్షిణి, క్రగ్విణి; శాలిని, స్రుతవిలంబితము, దోధకము, జల్దధతగతి, రక్షోద్ధతము, హరిణి, నారాచము, ఇంద్రవంశము, తూణకము (సుగంధి), పుష్పితాగ్ర, చిత్రశేఖ, నర్మకటము, సుచుధుర మొదలగు విశేష చ్ఛందములు వాడఁబడినవి. కూకటి వేణితోఁ గుగులు

గూడకమున్న కుచక్రగోహముల్  
పోకల తోడిసామ్యమును  
బొందకమున్న నితంబ సీమవన్  
వ్రేకఁదనం బొకింత ప్రభ  
వింపక మున్న ప్రసూన బాణుడ  
జ్ఞాఁకలఁ బెట్టెదా నరవ నామెత  
బాలికకై విటావలిన్. (1-27)  
వేణీ యావ ద గుంభి తాలక చయై  
ర్భాసన్న పూగీసమా  
వక్షిణా న నితంబ మాప గురు తా  
మీష చ్చ యావ ద్విటాన్.  
పంచాస్త్ర స్వగయాంచకార బహుళః  
పక్ష్యతరం తత్ఫలమ్  
భోక్తం హంత! కియన్నఘూర్ణయతి తాన్  
భోగిచితే యావనే॥  
'బహుళః' అను పద మీపద్యమునకు తీవి  
తము.  
ఆయజుఁ డప్పడంగన ము  
భాజ్జము బల్మిని వంచి మోవిపై  
చే యటు పాణిఁ ద్రొల్చి పలు  
సేర్ప నొకించుక నాటునట్లుగా  
నాయమకుం గళాభిదుర  
మై మది నింపానరింప మోహనం

బై యుదయించె నొక్కమధు  
రాంచిత శబ్దము కంఠసీమలోన్. 5-19  
సముజ్జ్వలిత మన్మథో  
జలజయోని రేతైః కృతైః  
బలాద్విసమయన్ ముఖం  
మృదురదచ్ఛదం యోషితః ।  
చకార రదదంశితం  
తదను తద్దలేఽతర్కితమ్  
బభూవ మధుగమ్ మనోజ్ఞ  
మణితంకలాభేవ నాత్ ॥  
ఇది సంపూర్ణముగా శ్లోకబద్ధకావ్యము. చతుర్ముఖుఁడు చెప్పిన కథను సగన్వతి స్వీకారమువ వర్ణన ప ముగాఁ జెప్పిన వచన మొక్కటి మాత్రము గద్యముగాఁ గూర్చఁబడినది. ఈసంస్కృతి కళా పూర్ణోదయము యథా మాతృకాను వాదిము గాను కృతివంశవర్ణనము విదురఁ బడినది. మధురాలస యుపదేశించిన యోగాభ్యాసము కూడఁ బూర్తిగా విదుర వఁబడినది. మణికంధరుని తీర్థయాత్ర, కళాపూర్ణుని జైత్రయాత్ర, వర్ణనములు మిక్కిలి సంగ్రహింపఁబడినవి. కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డిగారు కళాపూర్ణోదయమునందుఁ బూర్వభాగమే మేలైన దని మిక్కిలి మెచ్చుకొనిరి. కాని నాకు మాత్ర ముత్తరభాగమే యెక్కువ నచ్చినది. పూర్వభాగమునందుఁ గథాచమత్కార మెంతగలగో యుత్తరభాగము నందుఁ గవితాకళ, కాస్త్రసాండిత్యము, వర్ణనానైపుణ్యము నంత యెక్కువగాఁ గలవు. శ్రీ సూర్యనారాయణకాస్త్ర గారు యథామాతృకముగా ననువదించినచో శ్రీ శేషశర్మగారి మనుచరిత్రవలె నిది కూడ సర్వాంగ సుందరముగా నొప్పి యుండెడిది. మొత్తముమీఁదఁ గళా పూర్ణోదయము కథాచమత్కారము చెడకుండ సంస్కృతీకరింపఁబడిన యుత్తమ కావ్యము. శ్రీసన్నిధానమువారు పింగళి సూరనార్యుని ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నమును గూడ సంస్కృతగద్య కావ్యముగా రచించిరి.

వెంకట తాతాచార్యులు  
శ్రీనల్లాన్ చక్రవర్తుల లేంకటతాతా  
చార్యులు విశాఖపట్టణవాస్తవ్యులు. వత్స గోత్రీయులు. రామానుజాచార్యులు గురువులు. వీరునంది తిమ్మన రచించిన పారిజాతావహరణకావ్యమును సంస్కృతము లోని కనువదించిరి. ఇది యథామాతృకానువాదము గాదు. అవతారికతో పాటు మూలమునందలి వచనములు, వర్ణనములు, స్తోత్రములు పూర్తిగా విడువఁబడినవి. 512 పద్య గద్యములు గల మూల మాచార్యుల చేతిలో 233 శ్లోకములుగల కావ్యముగా మారినది. పంచమాశ్వాసములోఁ గల 108 పద్య గద్యములు 20 శ్లోకములలో సంగ్రహింపఁబడినవి. కథ మాత్రము యథామాతృకను గానడచినది. ఇందు 2 కాస్త్రాల విక్రీడితములు దక్కఁ దక్కినవన్నియు నుపజాతి వసంతతిలకాశ్లాంబములు.  
క. : రిమళము సెడదు వాడగు  
పరుగము దప్పదు పరాగభర భరితంబై  
నిరతము జగ దేకమనో  
హర మగు నీకునుమరాజ మంబుజవదనా  
(1-59)  
'ఆమోదలేశ మపి ముంచతి నో కదాపి  
స్థానిం నగచ్ఛతి బహువ్యపి వాసరేషు  
నిత్యమ్ పరాగభరితం లసతి ప్రకామ  
మేలేన నిత్య మితరత్ సుమమేవ నాస్తి॥  
(1-17)  
'జలజాతాసన వాసవాది సురపూ  
జాభాజనంబై తన  
ర్చుల తాంతాయుధుకన్నతండ్రి శిరమ  
చోచి వామపాదంబునం  
నొలఁగఁద్రోచె లతాంగి యట్లయగునా  
ధుల్ సేరముల్ సేయఁ బే  
రలుకం జెందిన యట్టికాంతి లుచిత  
వ్యాపారముల్ నేరురే?  
పద్మోద్ధివేంద్ర ముఖదేవగ జైస్సుపూజ్యమ్  
మీనాంక కేతు జనకస్య శిరోలతాంగీ  
వామాంఘ్రిణాసపదికోపవకా దపాస్యత్  
నాథే కృతాగని వధూ రుచితా కథం  
స్యాత్? (1-78)



సింహాద్రినాథ సుప్రభాతస్తోత్రము నీరే  
రెండవకృతి.

కాళహస్తికవి మొదలుకొని తాతా  
చార్యులు వఱకుఁ గల ప్రబంధానువాద  
కర్తలందఱును గృతిపతి వంశవతార  
వర్ణనములు గల యవతారికా భాగములను  
బూర్తిగా విడిచిపెట్టిరి. విజయనగర  
సామ్రాజ్య చరిత్రమును జెలిసికొనుట  
కిది యొక్కవ యుపయోగపడును గాన  
వాంఛితర చరిత్రకారుల కొఱకు వీనిని  
గూడ ననువదించుట యావశ్యకము.  
ప్రకృతము ననుసరింపెము.

పాలకునికి సోమనాథుని బసవపురా  
ణము కూడ సంస్కృతీకరింపఁ బడినట్లు  
తెలియుచున్నది కాని యది నాకు లభింప  
లేదు. సూరిగారి బాలవ్యాకరణమును  
'హరికారిక' లను పేర కిష్టు కృష్ణమూర్తి  
గారు సంస్కృతీకరించిరి. ప్రౌఢవ్యాకర  
ణమునకుఁ గూడ నొక సంస్కృతాను  
వాదము గలదు.

ఇచ్చట నొక్క విషయ మవధేయము.  
శ్రీనాథుని శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున  
కనువాదమే యీశాన సంహిత యందలి  
ముకుమారచరిత్ర మని కఙ్ఠి సాంబమూర్తి  
గారి యభిప్రాయము. శ్రీనాథుని భీమ  
ఖండమును బట్టి సంస్కృత భీమేశ్వర  
పురాణము రచింపఁబడిన దని కొర్లపాటి  
వారి యాశయము. సంస్కృతము నందలి  
శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్య - పాండురంగ  
మాహాత్మ్యములకుఁ జెలుగు కృతులే  
మూల మని బులుసుజేంకట రమణయ్య  
గారి యుద్దేశము. వీని నిదమిత్ర మని  
నిరూపించుటకు సరి యగు ప్రమాణములు  
లేవు. ఆంధ్ర పాండురంగ మాహాత్మ్య  
మునఁ గల నిగమశక్యోపాఖ్యానము,  
సుశీల మున్నగువారి కథలు, అయిత  
నియుతుల వృత్తాంతము, సుశక్యోపాఖ్యా  
నము సంస్కృత గ్రంథములలో లేవట!  
ఘోరజి తన గ్రంథమునకు మూలమును

తేర్కొనలేదు. సంస్కృత కాళహస్తి  
మాహాత్మ్యము ఘోరజి గ్రంథమునకుఁ  
గాక లింగరాజకవి కృత గ్రంథమున  
కనువాద మట!

శ్రీనాథుని శివరాత్రి మాహాత్మ్యమున  
కీశానసంహితయేమూల మని 'సాధన'  
(ఆగస్టు - 82) లో సోపపత్తికముగా  
నిరూపించితిని. ఏలయన నీశానసంహితా  
శ్లోకములు విద్యారణ్యుల కాలమాధనము  
(14 వ శతాబ్దము) శ్రీపతి పండితా  
రాధ్యుల శ్రీకరభాష్యము (11 వ శతా  
బ్దము) మొదలగు ప్రాచీన గ్రంథములలో  
నూదాహరింపఁబడినవి. ఇంక భీమఖండము  
నకుఁ బాండురంగ మాహాత్మ్యమునకు  
స్కాందపురాణమే మూల మని శ్రీనాథ  
కవి, జెనాలి రామకృష్ణకవి నొక్కి  
నక్కాణించిరి. అశ్వ వచనము లాడి  
లోకమును వంచించుట వలన నామహా  
కవుల కేమి ప్రయోజనము గలదు? వీనిలో  
భీమేశ్వర పురాణము, నీశానసంహిత  
యందలి శివరాత్రి ప్రకరణమును జెలుగు  
లిపిలో మాత్రము ముద్రింపఁబడినవి.  
శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్య - పాండురంగ  
మాహాత్మ్యములింకను బ్రకటింపఁబడలేదు.  
వీనిలో వేని కేవి యనువాదములైనను నీ  
సంస్కృత గ్రంథము లన్నియు నాగర  
లిపిలో బ్రకటింపఁబడుట మిక్కిలి యవ  
సరము.

ఇట్లాంధ్రకృతులను సంస్కృతీకరించి  
యాంధ్ర సరస్వతిని బ్రపంచమున కంత  
టికీఁ బరిచయముచేసిన యీ మహాకవు  
లందఱకు నానమోవాకములు. శ్రీవేంకట  
తాతాచార్యుల పారిజాతాపహరణ కావ్య  
మును సమయమునకుఁ బంపి సహకరించిన  
శ్రీకౌమండూరు రామానుజాచార్యులు  
గారికి నాకృతజ్ఞతాభివందనములు.

(గ్రంథ సమాలోచన)

కాంతి వైజయంతి

పద్య కవితా సంపుటి. రచయిత  
శ్రీవేముగంటి నరసింహాచార్యులు. సీతీకా  
దులు 16 పుట్టలు, కవితా ఖండికలు 16  
పుటలు 1 డెమ్మిపైజాలో గల ఈపుస్త  
కము వెల రు 8-ప్రతులకు సాహితీవికాస  
మండలి 7-4-75 పాతగంజా. సిద్దిపేట  
502103 చిరునామాకు వ్రాయవలయును.

ఇంక వివిధ ఆంశములపై రచించిన  
22 ఖండికలున్నాయి. అతి సరిశసుందర  
వైఖిలో ఉన్నత భావాలతో రచింపబడి  
ప్రసిద్ధ సాహిత్య వేత్తలచే కవి వంశంను  
లచే 9 పుటల నిజమైన ప్రశంస లందు  
కొన్న ఒక్కని కావ్య సంపుటియిది.  
ఇందలి పద్యములు చదివినకొలది చవులూ  
రించు రసవత్తరములు. ఈవిధమైన భాషా  
విన్యాసముతో వీరొక కావ్యము రచిం  
చిన బాగుండు ననిపించును.

ముద్రణ దోషములు అత్యల్పములు.  
పద్యపంక్తుల ఆగంధ సమాప్తులు నూతన  
ఫక్కిలో ముద్రింపబడుట కావ్యగత గౌర  
వమునకు పోషకము గాజాలదు. అర్థ  
స్థూరికి గాఢోలును పాదభంగ మొనరించి  
ముద్రించుటయు జక్కని ఛందోరచనకు  
ఉపోద్బలకము కాదు.

(రామ్)

“ఆ స్థానికసంస్థ అధ్యక్షుడు సొంత  
సొమ్ము చాల ఖర్చుచేసినాడు.”

“సంస్థ అభివృద్ధికా, సభ్యులను కొను  
టకా? అని సందేహము.”

## రిజర్వేషనుల రగడ

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము రిజర్వేషనుల శాతము గతములో కంటే మఱి 19 సంఖ్యకు హెచ్చించుట తెలుగుదేశములో అలజడి కేపినది. నిద్యార్థులలో తీవ్ర అసంతృప్తి ప్రబలితే ఉద్యమానికి సిద్ధపడుచున్నారు.

రిజర్వేషనులవల్ల లబ్ధి పొందే వర్గములవా రాయుద్యమమునకు ప్రతిఘటనోద్యమము నడుపగలమని చెబుతూ కూడా జరగుచున్నది. గుజరాత్ వంటి కష్టాలము జరగునా యని భయపడుటయు, గానవచ్చుచున్నది. అట్లు ఒరగకూడ వని అందఱును ఆశించినది. సామాన్య మూలకమయిన రిజర్వేషను విధానము కొన్ని వర్గములు తమ హక్కుగా భావించక సమంజసం కాదు.

అన్ని రకముల రిజర్వేషన్లు పోగా ప్రతిభావంతులకు ఓపెన్, కాంపిటీషనులో మిగిలేది నామ మాత్ర-అత్యల్ప శానమే యని రిజర్వేషను తెగలకు చెందని యితరులు బాధపడుట సహజము.

తెలుగుదేశం పార్టీవారు ఈ నిర్ణయమును ప్రకటించిన తీరును బట్టి సమయమునుబట్టి స్థానిక సంస్థల ఎన్నికలలో విజయమున్నకే పన్నిన పన్నాగ మిది యని ప్రతిపక్షములవా రందరు ఆక్షేపించుచున్నారు. తాము రిజర్వేషను

లకు వ్యతిరేకులము కా మని హెచ్చింపునకే వ్యతిరేకుల మని మమ్ము సంప్రదించకుండ వెచ్చించినందుకే వ్యతిరేకుల మని వారి వాదం. మొత్తము రిజర్వేషనులకే వ్యతిరేకులమంటే ఆ వర్గములవారి ఓట్లు అన్నీ కోల్పోవలసి వస్తుందని వారి భయ మనుట ఆయధార్థము కాజాలదు.

స్వతంత్ర భారత రాజ్యాంగములో 10 సంవత్సరముల కాల పరిమాణముతో ఏర్పడిన ఈ రిజర్వేషను విధానము రమారమి 40 ఏళ్లతరువాత కూడా సాగించవలయు ననుటలోని అనాచిత్యము, అన్యాయము వీ రెవరికి స్ఫురించకపోవుట దేశ దురదృష్టము. ప్రస్తుతము అట్టడుగు వర్గములవారుగా భావింప బడేవారి అట్టడుగు తనమునకు ఇప్పటి రిజర్వేషనులు లేని ప్రతిభావంతులను బాధ్యులను చేసి ఈ విధముగ శిక్షించుట దారుణము. అట్టడుగు వర్గములవారు ఉన్నత స్థితికి వచ్చేవఱకు ఈ రిజర్వేషనులు ఉండవలసినదే, అని కొందఱు ప్రబుద్ధుల ఉద్దేశము. ప్రతిభతో నిమిత్తము లేకుండ చదువులలో, ఉద్యోగములలో రిజర్వేషనులున్నంత కాలము వారు ప్రతిభ కోసమై కృషి చేసి పైకివస్తారనేది కల్ల. అట్టి కృషి అవసరము వారికి కనబడదు.

వెంటనే భారత దేశమంతటా అన్ని రిజర్వేషనులు రద్దు చేసిననే దేశము కొలది కాలములో బాగు పడును. కనీసము 5, 6 సం॥ గడువు పెట్టి ఆతర్వాత ఎంత మాత్రము రిజర్వేషనులుండవని ప్రకటించుటయైన అనసరము. ఆలా చేసిన మెరిట్ కోసము వారు కృషి చేయు అవసరము వారికి కలుగ గలదు. అవసరమైన వారికి కొంతవఱకు ఆర్థిక సహాయము చేయవచ్చును.

ఈవిధముగా రిజర్వేషనుల కాల సంఖ్య పరిమితి పెంచుచు పోవుట నిన్నుజాతు లనబడువారి నుద్ధరించుట కాక వారికి హానికలిగించుటయే యగును. తమ తమ తెగలను వెనుకబడిన తెగలలో చేర్చుడని పరుగులెత్తుట మిక్కిలి వైచ్య మని అందఱు గ్రహింపవలసియున్నది.

రిజర్వేషనుల సంఖ్య విపరీతముగా పెంచిన వారి విధానముతో పాటు 'మేము రిజర్వేషనుకు వ్యతిరేకులము కాము. పెంపునకే వ్యతిరేకుల, మనే ప్రతిపక్షములవారి విధానము కూడా అసమంజసమనక తప్పదు. ఇరుపక్షములును (ప్రభుత్వము-ప్రతిపక్షములు) విషయమున స్వార్థబుద్ధిని వీడిన దేశము బాగుపడ గలదు.

(సంపాద)



# వేమన భాస్కర శతకాలు

- శ్రీ వీ. కృష్ణప్ప, ఎం. ఏ.

వేమన శతకమును రచించిన వాడు వేమన, భాస్కర శతకమును రచించిన వాడు మారద వెంకయ్య, అని విమర్శకులు నిర్ధారించినారు. భాస్కర శతకము నందలి పద్యములు కొన్ని అప్పకవీయమున నుదాహరించి యుండుటచే భాస్కర శతకమును రచించిన మారద వెంకయ్య 17 వ శతాబ్దమునకు బూర్వము వాడన వచ్చును. వేమన 17 వ శతాబ్దమునకుఁ జేరిన వాడు.

వేమన శతకము నీతితోపాటు వేదాంతమును బోధించును. భాస్కర శతకము నీతిని మాత్రము బోధించును. వేమన శతకమునందలి, మకుటము 'వేమా' అనీ, 'విశ్వదాభిరామ వినురవేమ' అనీ అత్తి సంబోధనా పరముగా నున్నది. భాస్కర శతకము నందలి మకుటము 'భాస్కరా' అని భగవత్సంబోధనముగా నున్నది. వేమన కొన్ని వేల పద్యములు రచించెను. అవి అన్నియు ఒకే ఛందమున వ్రాయబడినవి, ఎక్కువగా 'అటవెలది' లోనే వ్రాయబడినవి. భాస్కరశతకము నందు వందపద్యములు గలవు, ఇవి ఉత్పల మాల చంపకమాల ఛందమున వ్రాయబడినవి. వేమన భాస్కర శతకాలలోని వీరులు లోకానుభవమును వ్యక్తము చేయుచున్నవి.

వేమన, వెంకన్న లిరువురు కొన్ని నీతులను బోధించుటలో సామ్యమున్నది. విద్య ప్రాముఖ్యము, దాన ధర్మములు, కర్మము, పుణ్యము, భార్య మాటలకు బానిసలయిన వారు, అల్పనకు - సజ్జనునకు గల భేదము మొదలయిన విషయములను వీరు బోధించిరి.

16, 17 శతాబ్దములలో విద్యావంతులు తక్కువ. ఆనాడు విద్యకున్న ప్రాముఖ్యమును వీరిరువురు వివరించిన వీరు

హృద్యము. విద్య లేనివాడు విద్యాంసుల వద్ద నున్నను పండితుడు కాలేడు. దీనికి వీరిరువురు చూపిన దృష్టాంతము 'సరస్సులో కొంగలు హంసలకడ నున్నను హంసలు కాలేవు' అనుట. ఇక్కడ వేమన వెంకన్నలు ఒకే భావమును ఒకే దృష్టాంతమును చెప్పి యుండుట గమనార్హము.

'సారవివేక వర్తనల

సన్నతి కక్కిన వారిలోపలన్

జేరిన యంత మూఢులకు

జేపడ దా నడ యెట్టులన్నఁగా

సారములోన హంసముల

సంగతి నుండెడి కొంగ పిట్ట కే

తీరున గల్గ నేర్చును ద

దీయ గతుల్ దలపోయ భాస్కరా!

(భాస్కర శతకము 97)

గొల్లపూడి వారి ప్రతి.

'విద్యలేనివాడు విద్యాంసుల కడను

నుండగానే పండితుడు గాడు

కొలని హంసల కడ కొక్కెగలున్నట్లు

విశ్వదాభి రామ వినురవేమ'

(వే. శ, 85- N. V. గోపాల్

వారి ప్రతి)

విద్యనభ్యసించెడు వారు గ్రంథము లోనిపాఠము గ్రహింపని విద్య ఉప్పు వేయక వండిన కూర వంటిదని మారద వెంకయ్య చెప్పెను. చదువులోని మర్మ మెరిగి చదువు నేర్వకున్నచో మానవునకు సుఖము లభింప దని వేమన చెప్పెను.

'చదువది యెంత గల్గిన ర

సజ్జతయించుక చాలకున్న నా

చదువు నిరర్థకంబు గుణ

సంయుంతు లేవరు మెచ్చరెచ్చటం

బదనుగ మంచికూర నల

పాకము చేసిననైన నందు నిం

పాడ వెడు నుప్పు లేకరుచి

పుట్టగ నేర్పఁటయ్య భాస్కరా!

(42 భా. శ

'చదువుఁజదువకున్న సౌఖ్యంబులును లే చదువుఁ జదివెనేని సరసుఁ డగును చదువు మర్మమెరిగి చనువంగ జూడుము విశ్వదాభి రామ వినురవేమ' (వే. శ. 34) భాస్కర శతక కర్త రసజ్ఞత చాలని విద్య నిరర్థక మనుటకు చెప్పిన దృష్టాంతము మనోహరముగ నున్నది. వేమన ఏ దృష్టాంతమును ఇక్కడ చూపక భావములు మాత్రము అనుకరించె ననవచ్చును. ఇది మారద వెంకయ్యకు గల లోకజ్ఞతను తెలియ పరచును. ఉప్పు లేనికూర చప్పన గదా!

ఆనాడు ఆలిమాటలు వినెను వారే మొ వేమన భాస్కర శతక కర్త లిరువురు అట్టివారికి బుద్ధిచెప్పినారు.

'చూనిని చెప్పినట్లెఱుక

మాలిక వాడటుచేసినన్ నుహా

హాని ఘటించు నే ఘనుని

కైన నసంశయ ముర్నివైఁ పా

హీనత బల్కినన్ దశర

ధేశ్వరు డంగన మాటకై గుణాం

భోనిధి రాముఁ బాసి చని

పోక డె శోకముతోడ భాస్కరా!

(భా. శ. 84)

'ఆలి మాటలు విని అన్నదమ్ములలోని వేఱుపడుచునుండు వెట్టిజనుడు దక్కతోకబట్టి గోదావరీదను విశ్వదాభి రామ వినురవేమ'

(వే. శ. 13)

వేమన ఆలిమాటలను వినుట దక్కతోకనుబట్టి గోదావరీ నీరునట్లుగా నుండునని చెప్పెను. వెంకన్న ఆలిమాటలు విన్న దశరథుని దృష్టాంతముగా చూపినాడు. ప్రజలకు మక్కువైన పురాణ గాథలను దృష్టాంతములుగా చూపి వారిలో మార్పు తీసుకొని రావడము సులభ మని కాబోలు వెంకన్న యిట్లు రచించెను.

చారిని మాడ్చుటకు నీకులు చెప్పినారు.  
 'అడిగిన యట్టి యాచకుల  
 యాశ లేకుండుకలోభవ ర్థయై  
 కడపిన ధర్మదేవత యై  
 కానొక యప్పుడు నీరు వానికె  
 య్యెడల, నిద్రలు పాలు తమ  
 కిచ్చునె యొచ్చుటనైన లేగలక',  
 గడుకగ నీనిచో గెలి  
 గోవులు తన్నునుగాక భాస్కరా!  
 (భా. శ. 4)

'గొడ్డుటామఁ బిడుకఁ గుండఁజేకొని బాక  
 పండులూడ దన్నుఁ బాలనీదు  
 లోభివాని నడుగి లాబింబు లేదయా  
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ' (వే. శ. 61)  
 వేమన గొడ్డుటామ బిడుక తన్ను  
 ననగా, వెంకయ్య చూడలు త్రాగుండ  
 ఆవులు పాలు పండినచో తన్ను నెనెను.  
 భాస్కర శతక కర్త చూచిన దృశ్యతము  
 సహజము. గొడ్డుటామ నెనరును పాలు  
 పినుకరు కదా!

దాన ధర్మములుచేయు వారు సైతం  
 భక్తితో పెట్టవలయు నని ప్రబోధించి  
 నారు.

'అలఘు గుణప్రసిద్ధుడగు  
 నట్టి ఘనుం డొక డిట్లుడె తనున్  
 వలసి యొకించుకే మిడిన  
 వానికి మిక్కిలి మేలు చేయుగా  
 తెలిసి కుచేలు డొక్క కొణి  
 పెండడుకుల్ దనకిచ్చినన్ మహా  
 ఘలదుడు కృష్ణుడత్యధిక  
 భాగ్యములాతని కీడెభాస్కరా!  
 (భా. శ. 8)

'గంగి గోవుపాలు గంజెడైనను చాలు  
 కడవడైన నేమి ఖరము పాలు  
 భక్తి గలుగు కూడు పట్టెడైనను చాలు  
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ' (వే. శ. 65)  
 వేమన భక్తితో పెట్టుటను గంగిగోవు  
 పాలతోను, వెంకయ్య కుచేలుడు కృష్ణు  
 నకు భక్తితో పెట్టిన అటుకులతోను బోల్చి  
 చెప్పిరి. ఇరువురు వేర్వేరు దృష్టాంతములు  
 చూపినా భావమొక్కటే.

లిరువురు ఈవిషయాన్ని సుష్టపరిచినారు.  
 'చంద్రకళావతంసు కృప  
 చాలనినాడు మహాత్ముడైనఁ నా  
 సాంద్ర విధూతిఁబాసి యొక  
 జాతి విహీనునిఁగొల్పియుంటయో  
 గీంద్రను తాంఘ్రయుక్త మతి  
 హీనత నొందుట కాద యాహరి  
 శృంగ్రుగు వీరబాహుని ని  
 జంబుగ గొల్వడె నాడు భాస్కరా!  
 (భా. శ. 40)

'కర్మమధక మమున కడచిపోవగరాదు  
 ధర్మరాజు వెచ్చి తగనిచోట  
 గంకు బట్టుఁ జేసెఁ గటకటా దైవము  
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ' (వే. శ. 79)  
 భాస్కర శతక కర్త హంశృంగ్రుని  
 ఉదహరిస్తే వేమన ధర్మరాజుని ఉదాహ  
 రించినాడు. ప్రజల వ్యాధయంతో హత్తు  
 కొనేట్లు హరిశృంగ్రుని గూర్చి చెప్పట  
 ముదావహం.

కల్మషములేని మనస్సుతో చేసిన పను  
 లకుఁ బుణ్యము వచ్చును. అట్టి పుణ్యము  
 కొంచెమైన చాలును. వేమన వెంకన్న  
 లిరువురు ఈ విషయాన్ని ప్రజలకు ప్రబో  
 ధించిరి.

'వట్టుచుఁ దండ్రి యత్యధమ  
 నర్తనమైనను గాని వానికిం  
 బుట్టిన పుత్రకుండు తన  
 పుణ్యవశంబున దొడ్డ ధన్యుడౌ  
 నెట్లన మట్టి విత్తనము  
 నెంతయు గొంచెము దానఁబుట్టు నా  
 చెట్టు మహాకోన్నతత్వమును  
 జెందదె కాఖల నిండి భాస్కరా!  
 (భా. శ. 89)

'చిత్తకున్ధి కలిగి చేసిన పుణ్యంబు  
 కొంచెమైన నదియుఁ గొదవకాదు  
 విత్తనంబు మట్టి వృక్షంబునకు నెంత  
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ' (వే. శ. 67)

మనుచున్నట్టికొంచెము పుణ్యము  
 సాధించవచ్చును. వేమన వెంక  
 వురు ఒకేదృష్టాంతమును జూపి  
 వేమన వెంకయ్య లిరువురు  
 సజ్జనునకు గల భేదమును విప్పిచెప్పి  
 నీచుని డంబములు కొట్టువానినిగా  
 నుని మర్నాదస్థునిగా మనముందు  
 త్కరింపజేసినారు.

'పలుచని హీనమానవుడు  
 పాటిదలంపక నిమ్మనోక్తులం  
 బుకుచు నుండుగాని మతి  
 భాసురుడైన గుగ్రప్రపూర్ణుడ  
 ప్పలుకులఁ బల్కఁబోవడు ని  
 బద్ధిగ నెట్లన వెల్లికుండ దా  
 దొలకుచు నుండుగాని మరి  
 తొల్కునె నిందు ఘటంబు  
 భాస్కరా (భా. శ. 90)

'అల్పుడెపుడు పక్క ఆడంబరము  
 సజ్జనుండు పలుకు చల్లగాను  
 కంచుమ్రోగునట్లు కనకంబు మ్రోగి  
 విశ్వదాభిరామ వినురవేమ (వే. శ. 68)  
 వేమన అల్పుని కంచుతోను, కనక  
 కనకముతోను పోల్చిచెప్పెను. అట్టి  
 హీనుని వెల్లికుండతోను, సజ్జనుని  
 కుండతోను బోల్చి చెప్పెను.

ఈవిధముగా వేమన భాస్కరశతక  
 ననుకరించినట్లు కనబడును. మార్గ  
 కయ్య వివరంగా, అర్థమగునట్లు చెప్తే  
 వేమన కొన్నిచోట్ల అర్థము  
 మరికొన్ని చోట్ల గూఢముగను చెప్తే  
 వేమన తిక్కనవలె అలలి పదాలతో  
 లాగ్ధ మిచ్చునట్లు దేశికవిధానా  
 నెంకయ్య మార్గకవికలో  
 భాస్కర శతక పద్యములు సరిక  
 భావపూర్ణములై, దృష్టాంత నిలక  
 యొప్పుచున్నవి.

వేమన వెంకయ్య లిరువురు  
 ఉ కులన్నీ నూ కులు. ఎల్లప్పుడు  
 నాలుకలపై నాట్ట ముడుచు





ఎన్నగు నీ పదాంబుజము లెన్నగుఁ గొల్తురు భ క్తినిష్ఠులై  
యెన్నగు నిన్నుఁ బ్రేమ మతియింగును భూరి వివేకశాల్తులై  
యివ్వమలాక్షు లగుదు నుదంచిత శోభన నిత్యసౌఖ్యముల్  
నివ్వటిలంగఁ గృష్ణ నిను నేర్చి భజించిన రిత్తనోవు నే ?

సమాలోచన 3,4,5,6,7,8 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20, 12, 15, 15,15 రు.లు ఎం. ఓ.

చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిష్టరు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్ధతి లేదు.

- సంపాదకుడు.

అడ్రసు :-

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

రిజైడ్లు తెలుగు లెక్కరదు, వి. టి. డి. కాలేజి,

6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్),

రాజమండ్రి-1.





